

DE MAAGD EN DE DRAAK

EEN TEKEN AAN DE HEMEL

VOLGENS de Apocalyps van Sint-Jan vond de grote strijd tussen de legers van Satan en die van de Onbevleete en haar engelen eerst plaats in de Hemel : « Een indrukwekkend teken verscheen aan de hemel : een Vrouw, bekleed met de zon, de maan aan haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren ; zij was zwanger en kreet in haar weeën en barensood » (Ap 12, 1-2).

Dit « teken » volgt op de verschijning van de ark van het Verbond (Ap 11, 19), die er de voorafbeelding van was. Het visioen dat Johannes in de hemel van Patmos ontvangt, « onthult » – dat is de betekenis van het Griekse werkwoord *apokaluptein* – dat de ark van het Verbond het beeld was van deze « Vrouw ». Op de dag van de Aankondiging had de engel Gabriël Maria al laten verstaan dat haar schoot de eerste « tent » was : « Het Woord is vlees geworden en heeft onder ons zijn tent opgeslagen (*eskènoosen*, van *skènè*, tent). En wij hebben zijn glorie aanschouwd » (Jo 1, 14).

Wanneer de Hemel zich echter opent voor de ogen van Johannes, is het niet Christus die zich aan hem toont, maar zijn Moeder, de Koningin van barmhartigheid. Zij komt tussenbeide op het moment dat een « aardbeving » (Ap 11, 19) het oordeel van God aankondigt. De messiaanse geboorte die hier beschreven wordt, is dus niet die van Jezus in Bethlehem, maar die van de ochtend van Pasen ; en de barensoed zijn die van Golgotha, aangekondigd door Jezus vóór zijn lijden : « Wanneer een vrouw moet baren, is

zij bedroefd omdat haar uur gekomen is » (Jo 16, 21).

De eerste smarten zijn die van het medelijden van haar Onbevleete Hart, doorboord met een zwaard aan de voet van het Kruis, volgens de profetie van Simeon : « Een zwaard zal ook uw eigen ziel doorboren opdat de gedachten van veler harten worden ontsluit » (Lc 2, 35).

Op het moment dat Jezus lijdt om een mensheid te verwerven die geheiligd is door zijn kostbaar Bloed, baart Zij een heel volk in de persoon van Johannes : « Vrouw, zie daar uw zoon » (Jo 19, 26), volgens de profetie van Isaïas : « Wie heeft ooit iets gehoord, wie heeft ooit iets gezien ? Werd ooit een land op één dag gebaard, een volk in één keer voortgebracht ? Nauwelijks was Sion in barensood of zij baarde haar zonen » (Is 66, 8). Maria verpersoonlijkt Sion.

Zo is Maria niet alleen de Moeder van Jezus. Zij is de Bruid van deze nieuwe Adam, die op zijn Kruis alle mensen redt door zijn kostbaar Bloed te vergieten om hen tot de genade te baren. Zij is zelf Middelaressen van die genade, want Zij schenkt het leven aan dit « Kind van het mannelijke geslacht » (Ap 12, 5) : Christus in zijn Mystiek Lichaam. Dezelfde H. Geest is in Haar en in Hem werkzaam om

samen met Hem een ondeelbare functie van vaderschap-moederschap uit te oefenen, om hun kinderen te verlichten en te redden.

Zo is dit grootse visioen van de apostel Johannes één van de op de Schriften gebaseerde grondslagen van het geloof dat de Kerk al sinds altijd

BEDEVAARTBEELD VAN PONTEVEDRA

« Laten wij eraan denken dat Jezus Christus een zeer goede Zoon is en dat Hij niet toestaat dat wij zijn Allerheiligste Moeder beledigen en verachten... » (zuster Lucia van Fatima).

heeft in Maria als **Medeverlosseres en Middelaars van alle genaden**. Dat wil zeggen dat Zij niet enkel de « eerste van de verlost » is, het « prototype en model van wat God in elke verlost persoon wil volbrengen », in een « duidelijk ontvankelijke houding » ten opzichte van de Verlosser, zoals kardinaal Fernández beweert in zijn minimalistische nota *MATER POPULI FIDELIS*. Bovenstaande passage uit de Apocalyps toont Haar als **actief meewerkend aan de Verlossing**, weliswaar ondergeschikt, maar **onafscheidelijk van haar Zoon**, God onze Heer, om de mensheid te verlossen.

Dat is precies wat de H. Louis-Marie Grignion de Montfort bevestigde : « Wat ik in absolute termen zeg van Jezus Christus, zeg ik in relatieve zin van de H. Maagd. Omdat Jezus Christus haar heeft gekozen als de onafscheidelijke metgezellin van zijn leven, zijn dood, zijn glorie en zijn macht in de Hemel en op aarde, heeft Hij haar uit genade, in verhouding tot zijn majesteit, al dezelfde rechten en voorrechten gegeven die Hij van nature bezit. »

En paus Pius XII schreef in 1950 in zijn dogmatische bul *MUNIFICENTISSIMUS DEUS*, waarmee hij onfeilbaar het dogma van de Tenhemelopneming van Onze-Lieve-Vrouw definieerde : « De verheven Moeder van God was van alle eeuwigheid door één en hetzelfde besluit van voorbestemming op geheimvolle wijze met Jezus Christus verenigd, onbevlekt in haar ontvanging, volmaakt Maagd in haar goddelijk moederschap, edelmoedig verbonden met de goddelijke Verlosser die een volledige overwinning behaalde op de zonde en haar gevolgen. Zij heeft tenslotte verkregen [...] met lichaam en ziel te worden opgenomen in de hoogste heerlijkheid van de Hemel, waar zij als Koningin straalt aan de rechterhand van haar Zoon, de onsterfelijke Koning der eeuwen. »

Zij is dus tegelijk in de Hemel en op aarde wanneer Johannes Haar ziet, glorieus en lijdend. Zoals Jezus zelf die « *aanwezig [is] in alle tabernakels van de aarde* » en tegelijkertijd ook in de Hemel. Zo nemen zij beiden deel aan de strijd die op aarde wordt gevoerd en die in de volgende verzen wordt beschreven : « *Nog een tweede teken verscheen aan de hemel : een grote rossige Draak met zeven koppen en tien horens en op elke kop een diadeem* » (Ap 12, 3). Het is de slang uit Genesis, de verleider, die de tekenen van macht draagt die passen bij zijn rang als vorst van de demonen. « *Zijn staart veegde een derde van de sterren des hemels weg en wierp ze op de aarde* » (Ap 12, 4). Een toespeling op de val van de slechte engelen die in het begin door Satan werden meegesleept. En een waarschuwing : zij zijn aan het werk « *op de aarde* »!

DE ZONDE TEGEN DE H. GEEST

De door paus Leo XIV goedgekeurde nota van de Dicasterie voor de Geloofsleer, gericht tegen Maria Middelaars en Medeverlosseres, laat zien dat de strijd zich nu afspeelt binnen het besloten terrein van de hiërarchische Kerk en dat deze strijd

plots offensief, frontaal en ongenadig op aarde wordt gevoerd. Wij worden openlijk mee betrokken in deze oorlog – de laatste – in een gevecht van één op één tegen Satan zelf, die nauwelijks moeite doet om zich achter het document *MATER POPULI FIDELIS* te verbergen : zo'n tekst kan alleen van hem komen. Het is als een vervulling van de waarschuwing van de eerbiedwaardige zuster Lucia aan pater Fuentes :

« *De Allerheiligste Maagd heeft mij niet woordelijk gezegd dat wij in de laatste tijden van de wereld leven, maar ik heb het om drie redenen begrepen.*

« *De eerste reden is omdat Zij me zei dat de duivel bezig is een beslissende strijd te leveren tegen de Maagd. En een beslissende strijd is een eindstrijd waarin duidelijk zal worden aan welke kant de overwinning ligt en aan welke kant de nederlaag. Daarom geldt vanaf nu : ofwel zijn wij voor God, ofwel voor de duivel ; er is geen middenweg.*

« *Ten tweede omdat Zij zowel aan mijn neef en nichtje als aan mijzelf heeft gezegd dat God de wereld de twee laatste redmiddelen heeft gegeven : de heilige rozenkrans en de devotie tot het Onbevleete Hart van Maria. En omdat dit de twee laatste middelen zijn, betekent dit dat er geen andere meer zullen zijn.*

« *En de derde reden is omdat God, in de plannen van de goddelijke Voorzienigheid, eerst alle andere middelen uitput wanneer Hij de wereld gaat straffen. Wanneer Hij dan ziet dat de wereld op geen enkel van die middelen acht slaat, biedt Hij ons – zoals wij dat in onze onvolmaakte manier van spreken zouden zeggen – met een zekere schroom het laatste middel tot redding aan : zijn Allerheiligste Moeder. Want als wij dit laatste middel verachten en afwijzen, zullen wij geen vergeving meer uit de Hemel ontvangen, omdat wij dan een zonde hebben begaan die het Evangelie de zonde tegen de H. Geest noemt : het openlijke afwijzen, met volle kennis en wil, van de redding die ons wordt aangeboden » (broeder François van Maria ter Engelen, *Soeur Lucie, confidente du Coeur Immaculé de Marie*, p. 354).*

Het afwijzen van het heil dat ons wordt aangeboden door een eeuwenoude traditie van toevlucht tot de universele en noodzakelijke Bemiddeling van het Onbevleete Hart van Maria, is werkelijk de zonde tegen de H. Geest. Want de oneindige liefde die onophoudelijk stroomt tussen de drie goddelijke Personen, van de Vader naar de Zoon en uit hun gemeenschappelijk beginsel naar de H. Geest, vindt haar "opvangbekken" in het Onbevleete Hart van Maria, ons aller Moeder, voor altijd. Het is in dit Hart, zo teder aan onze dorst aangeboden, dat wij door de broederlijke liefde toegang hebben tot het goddelijke leven. De H. Maagd is de Dochter van God de Vader, de Moeder-Bruid van God de Zoon en de Duif van de H. Geest, de derde Persoon van de Allerheiligste Drie-eenheid.

« ZIJ HEBBEN NIET NAAR MIJN VERZOEK WILLEN LUISTEREN »

Zuster Lucia vervolgde : *« Laten wij eraan denken dat Jezus Christus een zeer goede Zoon is en dat Hij niet toestaat dat wij zijn Allerheiligste Moeder beledigen en verachten... »* In Pontevedra had Onze-Lieve-Heer zelf haar getoond hoe gevoelig Hij is voor beledigingen tegen het Onbevleete Hart van Maria :

« Het Kindje Jezus zei tegen mij : “Heb medelijden met het Hart van je Allerheiligste Moeder, overdekt met doornen die de ondankbare mensen er voortdurend in drukken, zonder dat er iemand is die eerherstel doet om ze eruit te trekken.” Daarna sprak de Allerheiligste Maagd tot mij : “Aanschouw, mijn dochter, mijn Hart dat omringd is met doornen die de ondankbare mensen er op ieder moment in steken door hun godslasteringen en ondankbaarheid...” »

Nooit had de zieneres van Fatima zich dit top-punt van ondankbaarheid kunnen voorstellen : **de ontkenning door de H. Stoel van de “hoofdrol” van het Onbevleete Hart van Maria, dat één is met dat van haar Zoon, in onze verlossing.**

De verschijning in Pontevedra op 10 december 1925 herinnert ons aan een andere, tragische waarschuwing van Jezus aan zijn vertrouwelingen : *« Maak mijn dienaren bekend dat zij, omdat zij het voorbeeld van de koning van Frankrijk volgen door de uitvoering van mijn verzoek uit te stellen, hem ook in het ongeluk zullen volgen. »*

Onze Zaligmaker verwijst met deze woorden naar de Franse Zonnekoning. Op 17 juni 1689 openbaarde het H. Hart aan de H. Margaretha-Maria Alacoque zijn verlangens en beloften met betrekking tot Lodewijk XIV. Maar de trotse koning sloeg er geen acht op. Dag op dag honderd jaar later, op 17 juni 1789, kwam de straf : de derde stand (burgers, boeren en ambachtslui) riep zichzelf uit tot “nationale vergadering”, waarbij zij de volkssoevereiniteit opeiste tegenover de absolute soevereiniteit van de monarchie van goddelijk recht. De Franse Revolutie was begonnen. Zo had de Hemel de mensen een eeuw van geduld en barmhartigheid gegeven, vóór de uitvoering van de grote straf voor hun weigering. De Franse troon zou ten onder gaan in een orgie van bloedvergieten...

In dat licht, nu wij vaststellen hoe fel de tegenstand van onze katholieke hiërarchie is tegen Gods wil om in de wereld de devotie tot het Onbevleete Hart van Maria te vestigen, moeten wij meer dan ooit het ergste vrezen voor het pausdom, voor de Kerk en voor onze naties. Maar de goddelijke belofte blijft : *« Nooit zal het te laat zijn om zijn toevlucht te nemen tot Jezus en Maria. Zoals de koning van Frankrijk zullen zij berouw hebben en zullen zij doen wat Ik wil, maar het zal laat zijn. Rusland zal zijn dwalingen al over de wereld hebben verspreid, waardoor oorlogen en vervolgingen tegen de Kerk ontstaan. De H. Vader zal veel te lijden hebben... »*

« VOOR HAAR ZIJN WIJ TOT ALLES BEREID ! »

In 1937 verklaarde de H. Maximiliaan Maria Kolbe, die binnen zijn orde te maken kreeg met hevig verzet tegen zijn devotie tot de Onbevleete Ontvangenis, dat “de beproeving van het bloed” nodig zou zijn om uiteindelijk de triomf van de Onbevleete te bewerkstelligen. Hij hoopte daar rotsvast op en ging zelfs zover dat hij aankondigde *« dat in het centrum zelf van Moskou het beeld van de Onbevleete zou worden opgericht »*. Woorden uitgesproken op het moment dat de bloedige antichristelijke tirannie van Stalin op haar hoogtepunt was !

In 1938 voorspelde pater Kolbe aan zijn broeders in Niepokalanow profetisch de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog : *« Mijn kinderen, er zal een meedogenloze strijd plaatsvinden. Ik weet niet precies hoe die er zal uitzien, maar hier in Polen moeten we ons op het ergste voorbereiden. De oorlog is veel dichterbij dan we denken en als hij uitbreekt, zal dat de versplintering van onze gemeenschap betekenen. Jullie moeten voorbereid zijn op een tijd die nog erger is dan de huidige. »*

Maar hij voegde eraan toe : *« Het zal zeker door de Onbevleete worden toegestaan voor ons welzijn. We moeten niet treuren, maar ons vastberaden aan de wil van de Onbevleete houden. We bevinden ons in een positie waarin ons geen kwaad kan worden gedaan ; voor Haar zijn we tot alles bereid, zelfs tot het geven van ons leven als dat van ons gevraagd wordt. Het zal een gratis ticket naar de Hemel zijn ! »*

Toen hij voor de eerste keer samen met zijn broeders gedeporteerd werd, naar het kamp Am-titz, zei hij tegen hen : *« We weten niet wat er met ons zal gebeuren. Laten we proberen klaar te zijn voor alles wat de Onbevleete ons zal vragen. Laten we ons volledig aan haar overgeven zodat Zij ons altijd volgens haar wil kan leiden. »*

Ten slotte schreef hij op 12 mei 1941 vanuit de Pawiak-gevangenis in Warschau, voordat hij naar Auschwitz zou worden gestuurd : *« Laten we beloven ons op de meest volmaakte wijze te laten leiden zoals Zij dat wil en waar Zij ons altijd naartoe wil brengen, zodat we, door onze plichten op heilige wijze te vervullen, alle zielen kunnen redden om Haar te behagen. »*

Ja, o Onbevleete Ontvangenis, beschik over ons zoals U dat wenst, opdat eindelijk wordt vervuld wat uw heilige ridder over U heeft gezegd : *« Dan zullen de ketterijen en schisma's verdwijnen en zullen de verstokte zondaars, dankzij de Onbevleete, terugkeren naar God, naar zijn Hart vol liefde, en zullen alle heidenen zich laten dopen. Zo zal worden vervuld wat de Z. Catharina Labouré, aan wie de Onbevleete de Wonderdadige Medaille heeft geopenbaard, had voorspeld : dat de Onbevleete “Koningin van de hele wereld” en “van ieder in het bijzonder” zal worden. »*

broeder Bruno van Jezus-Maria

REVOLUTIE EN CONTRAREVOLUTIE

HET TIJDVAK 1789-1830

De Franse Revolutie bracht niet alleen een regimewisseling teweeg, maar creëerde ook een nieuwe religie, een nieuwe filosofie, een nieuwe politiek en een nieuwe samenleving, door zich op te dringen met terreur en oorlog, met propaganda en leugens. Ze veroorzaakte een ware geopolitieke aardverschuiving. Net zoals het protestantisme in de 16de eeuw de oorzaak was van een catastrofale omwenteling in Europa, heeft de Franse Revolutie, in het verlengde van het werk van de Reformatie, een nieuwe grote breuk veroorzaakt die de christenheid bijna volledig vernietigde.

HET BEGIN VAN EEN TITANENSTRIJD

DE Revolutie van 1789 is niet specifiek Frans, maar westers. Ze begint in feite niet in 1789, maar al in 1763 in de Verenigde Staten. Tussen 1763 en 1789 begint ze zich snel te verspreiden in verschillende gebieden in Europa. In de Noordelijke Nederlanden proberen de « patriotten » de macht te grijpen, in de Zuidelijke Nederlanden komt men tijdens de Brabantse Omwenteling in opstand tegen het gezag van de Oostenrijkse keizer. Op Malta breekt een rebellie uit tegen de hospitaalridders en in Genève grijpen de lagere klassen naar de wapens tegen de gezagsdragers. Haar hoogtepunt bereikt de Revolutie in Frankrijk, waarna de brand zich uitbreidt over het grootste deel van West-Europa.

Het belangrijkste principe van al deze revoluties is **de vrijheid**. Elke mens is de enige meester over zichzelf en bezit fundamentele rechten die voortkomen uit zijn eigen natuur: vrijheid van denken, godsdienst, meningsuiting, vergadering, handel enz. Deze vrijheden impliceren in de praktijk het principe van de volkssoevereiniteit. Al deze ideeën worden tot dogma verheven in de **Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring** (1776) en in de **Verklaring van de rechten van de Mens** (1789).

Opvallend is dat de mannen die deze nieuwe ideeën aanhingen niet tot het gewone volk behoorden, maar tot de klasse van de rijken, de grootgrondbezitters, de sociale elite, de burgerij, de leden van geheime genootschappen. De meesten van hen woonden in de grote steden in Zuid- en Noord-Amerika en in West-Europa – kortom in alle landen langs de Atlantische kusten. In de 18de eeuw verliep de uitwisseling

van goederen en ideeën namelijk gemakkelijker over zee dan over land. De ideeën van Voltaire, Rousseau, Montesquieu, Locke en de fysiocraten (economen van de Verlichting die pleitten voor afschaffing van douanebarrières, vrije graanhandel en het loslaten van vaste prijsafspraken) werden gedeeld door heel deze kosmopolitische kring van wereldse en welgestelde personen die vaak vervreemd waren van de godsdienst.

Hét grote voorbeeld voor al deze lieden was **Engeland**, waar de nieuwe ideeën toegepast werden. Sinds de *Glorious Revolution* van 1688, die voorgoed een einde maakte aan de aanspraken van de katholieke Stuarts op de troon, leefde men daar onder een parlementaire monarchie en genoot men allerlei vrijheden zoals het peti-

tierecht, de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid. Aan het einde van de 18de eeuw was Engeland het grootste economische centrum van de wereld. Het had weliswaar in 1783 de Amerikaanse kolonies verloren, maar die schok deed het besef postvatten dat het beter was de internationale handel uit te breiden dan koloniale gebieden te bezitten. Londen bouwde daarom de grootste koopvaardijvloot ter wereld uit en, ter bescherming daarvan, een machtige oorlogsvloot. In westerse liberale kringen was men ervan overtuigd dat iedereen Engeland moest navolgen, het land dat rijk en welvarend was geworden dankzij zijn politieke liberalisme.

Diezelfde kringen keken daarentegen vol haat neer op de traditionele absolute monarchieën die in vele Europese landen nog altijd aan de macht waren. Vooral Frankrijk met zijn eeuwenoude mo-

narchie van goddelijk recht moest het ontgelden. Het verbond tussen de Troon en het Altaar, tussen de antiliberaal Bourbons en de katholieke Kerk, was heel dat "vooruitstrevende" wereldje een doorn in het oog. En ook Engeland zelf wist dat Frankrijk altijd het grootste obstakel zou vormen voor haar streven naar de wereldheerschappij.

Daarom zwoer Londen dat het de Franse monarchie ten val zou brengen om daarna in zoveel mogelijk landen, vrijwillig of onder dwang, een liberaal regime naar Engels model te vestigen. Albion zou overal ter wereld elke revolutionair, elke liberaal en elk lid van een geheim genootschap steunen en financieren die bereid was in de richting van de Engelse doelstellingen te werken.

In 1717 was in Londen de Grootloge van Engeland gesticht, met de bedoeling de politiek van de Engelse protestantse en parlementaire monarchie te *ondersteunen*. In 1771 richt de hertog van Orléans, de neef van koning Lodewijk XVI, in Frankrijk de Loge van het Grootoosten op onder de leuze "Vrijheid, gelijkheid, broederlijkheid", met het doel de Franse katholieke en absolute monarchie te *ondermijnen*. Wie dat gegeven voor ogen houdt, bezit de sleutel tot heel de geschiedenis van de 18de eeuw.

De Franse Revolutie die in 1789 uitbreekt, is een eerste en enorme overwinning voor Engeland. Door de nieuwe ideeën over te nemen stapt Frankrijk ineens over naar het Engelse kamp. Precies honderd jaar tevoren had Lodewijk XIV hooghartig het verzoek van Jezus, bij monde van de H. Margaretha-Maria Alacoque, afgewezen om het H. Hart op zijn vaandels en paleispoorten te plaatsen; hij verkoos het embleem van de zon, symbool van zijn eigen glorie. Op 17 juni 1789 verklaart de derde stand, in hoofdzaak de burgerij, zich tot Nationale Vergadering en beweert de natie te vertegenwoordigen. De macht komt niet langer van Boven, maar van onderaf. De voorrechten worden afgeschaft (4 augustus 1789), aan de geestelijkheid wordt met geweld een civiel statuut opgelegd (12 juli 1790), de koning wordt onthoofd (21 januari 1793) en de dauphin sterft in de gevangenis als martelaar (8 juni 1795). Satan triomfeert over de hele lijn...

De kapitalisten en profiteurs van de Revolutie, door abbé de Nantes « *de harde kern van de Republiek* » genoemd, nemen de macht over. Zij vormen de klasse van de liberale burgerij en zijn de werkelijke leiders van de gebeurtenissen tijdens de Revolutie en gedurende de hele 19de eeuw.

DE REPUBLIEK TREKT TEN OORLOG

Vanaf dat moment « *streeft de Franse Revolutie naar de rol van politieke Messias* », zoals Mgr. Freppel honderd jaar later glashelder uitlegde (*LA RÉVOLUTION FRANÇAISE À PROPOS DU CENTENAIRE DE 1789*). Hoewel de Assemblée in 1790 had beloofd geen oorlog te voeren tegen de vrijheid van welk volk dan ook, verklaart zij in 1792 de oorlog aan Oostenrijk. Want Oostenrijk en Pruisen, gesteund door Catharina de Grote van Rusland, voelden zich bedreigd door de verspreiding van de revolutionaire

ideeën en stuurden troepen naar de Franse grens.

Na de Franse overwinningen bij Valmy en Jemappes verovert de Republiek de Zuidelijke Nederlanden, een deel van het Rijnland, Savoie, Nice... De revolutionaire legers dringen door tot in de Alpen en de Pyreneeën. Alles gebeurt zagezegd in naam van het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren... en van de grenzen die het revolutionaire Frankrijk zichzelf eigenmachtig heeft toegekend. Overal waar zij verschijnt, verspreidt de Republiek haar subversieve ideeën, vervolgt zij de Kerk en schaft zij de gevestigde orde af.

Aanvankelijk staat Engeland gunstig tegenover de Revolutie die zij mee georganiseerd heeft, omdat die Frankrijk verzwakt. Maar vanaf 1791 vreest Londen zelf de revolutionaire besmetting. Wanneer de sansculotten België annexeren, een essentieel doorgangsgebied voor de Engelse koopwaar, oordeelt men aan de overzijde van het Kanaal dat de Engelse economische belangen bedreigd zijn. Londen verkiest zijn eigen model van een minder bloedige liberale monarchie en breekt met Frankrijk. Mgr. Freppel: « *In tegenstelling tot Frankrijk, dat zo verbeterd de elementen van zijn eigen grootheid vernietigt, is Engeland trouw gebleven aan zijn burgerlijke en politieke instellingen en probeert het die geleidelijk aan te verbeteren* » (*LA RÉVOLUTION FRANÇAISE À PROPOS DU CENTENAIRE DE 1789*).

In januari 1793 verklaart de Conventie, die nergens voor terugschrikt, de oorlog aan vrijwel iedereen: Engeland, Oostenrijk, Spanje, de Italiaanse koninkrijken en het Ottomaanse rijk. Gedreven door de buitensporige ambitie het "licht" aan heel de wereld te brengen en alle monarchieën omver te werpen, wordt Frankrijk werkelijk de niet te stoppen dulle hond van Europa.

Dat heeft twee gevolgen. Engeland stelt zich steeds onverzoeplijker op tegenover Frankrijk en verwerft, in alliantie met de Verenigde Staten, voor vele decennia de onbetwiste heerschappij over de zeeën. En de opkomende macht Pruisen gooit het op een akkoord met de Republiek en krijgt in ruil voor neutraliteit territoriale compensaties aan de Rijn en een soort protectoraat over heel het noorden van het Duitse rijk. Die dwaasheid van de revolutionairen in Parijs ligt aan de oorsprong van de drie grote conflicten die Frankrijk en het door Pruisen gedomineerde Duitsland in de toekomst tegenover elkaar zullen plaatsen: in 1870, in 1914 en in 1940.

Ondertussen vreet de Franse Revolutie haar eigen kinderen op en ontketent de Terreur, waaraan pas een einde komt door de staatsgreep van Thermidor (juli 1794). Het Directoire, slechts op papier "gematigd", gaat door met de repressie tegen de royalisten en de clerus. Voor het voeren van de oorlog schuift het generaal Napoleon Bonaparte naar voren, die het commando krijgt over het "leger van Italië" om de Oostenrijkers, die over het noorden van het schiereiland heersen, te bestrijden.

Napoleon vernietigt systematisch de oude Italiaanse vorstendommen en creëert nieuwe republie-

ken naar Frans revolutionair model. In 1797 verslaat hij de Oostenrijkers en, na zich een machtig leger en aanzienlijke middelen te hebben verschaft dankzij grootscheepse plundering, steekt hij naar analogie met Caesar "de Rubico" over...

DE CONSOLIDATIE VAN HET REVOLUTIONAIRE GEDACHTENGOED

Zijn staatsgreep van 18 Brumaire (9 november 1799) wordt door de grote meerderheid van de Fransen toegejuicht: men verlangt naar een adempauze. De liberale bezittende klasse beseft dat er een autoritair systeem moet komen om voor wet en orde te zorgen, haar fortuin te beschermen en de revolutionaire principes te behouden. Napoleon zal haar man zijn.

Binnenlands institutionaliseert Bonaparte de Revolutie. Hij maakt komaf met de katholieke samenleving geregeerd door een koning als plaatsvervanger van Christus, die aan het hoofd staat van een gedecentraliseerd bestuur steunend op de natuurlijke sociale groepen (families, beroepsorganisaties, regio's). In plaats daarvan voert hij een jakobijnse centralisatie in en bevordert het revolutionaire individualisme. Hij bouwt een centrale administratie uit, vervangt de aloude provincies door willekeurig begrensde departementen, neemt het onderwijs in handen en onderwerpt de Kerk aan zijn almacht via de Organieke Artikelen van 1802. Met het nieuwe Burgerlijk Wetboek reglementeert hij alle verworvenheden van de Revolutie en legt ze op aan de Fransen: gelijkheid van de burgers, ontbinding van corporaties en sociale groeperingen, principe van laïciteit enz.

Op buitenlands vlak annexeert hij via zijn grote militaire campagnes verschillende gebieden – het megalomane "Frankrijk van de 134 departementen" omvat de Zuidelijke Nederlanden, de Zeven Verenigde Provinciën, delen van het Rijnland, Catalonië, Piëmont, Ligurië en de Pauselijke Staat! – of maakt er vazalstaten van (de koninkrijken Spanje, Italië en Napels, de Rijnbond, de Helvetische republiek en het groothertogdom Warschau). Overal legt hij nieuwe grondwetten en zijn Burgerlijk Wetboek op. Kerkelijke goederen worden verkocht en de samenleving wordt heringericht volgens het principe van individuele eigendom, wat leidt tot een sterke groei van de bezittende burgerij. Net als in Frankrijk wordt adel vervangen door rijkdom en triomferen de liberale en republikeinse ideeën.

Dan zijn er ook de "bevriende" landen die in feite ondergeschikt zijn: Pruisen, Oostenrijk, Rusland, Denemarken. Zij kunnen niet weerstaan aan de verspreiding van het revolutionaire gedachtengoed vanuit het oppermachtige Frankrijk.

De Napoleontische veroveringspolitiek verloopt echter niet vreedzaam en roept woede op bij de plaatselijke bevolking. De meest subversieve elemen-

HET KOLOSSALE FRANSE KEIZERRIJK IN 1812.

Om de historische provincies van het Ancien Régime te liquideren voerde de Revolutie de departementen in, waarvan de grenzen op pure willekeur berustten en die naar waterlopen of gebergten genoemd werden. Napoleon legde dat systeem ook op in de gebieden die hij bij het keizerrijk annexeerde.

ten begrijpen dat zij, steunend op het ontwrichtende principe van het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren, onder mensen met dezelfde taal en gewoonten een gevoel van solidariteit kunnen opwekken: het *revolutionaire nationalisme* wordt geboren. Dat nationalisme wordt niet alleen een instrument tegen het Franse keizerrijk, maar ook tegen de eigen wettige vorsten. Nationalistische groeperingen in het Duitse rijk, op het Italiaanse schiereiland, in Servië, Polen en zelfs Latijns-Amerika vinden in de door Napoleon verspreide principes de rechtvaardiging voor hun gewelddadige emancipatie. Zo zaait Frankrijk overal in de wereld de Revolutie.

HET CONGRES VAN WENEN EN DE RESTAURATIE

Na Waterloo (18 juni 1815) en de val van Napoleon geraakt de Revolutie op haar retour. De grote mogendheden die de overwinning behaald hebben – Engeland, Rusland, Oostenrijk en Pruisen – willen de prerevolutionaire toestand herstellen en het leeuwendeel van de ingevoerde veranderingen ongedaan maken. Om deze Restauratie te doen slagen stroomlijnen de Grote Vier hun visie op het Congres van Wenen, dat plaatsvindt van september 1814 tot juni 1815. Ook het verslagen Frankrijk is vertegenwoordigd in de persoon van de gewiekste diplomaat Talleyrand, vertegenwoordiger van koning Lodewijk XVIII.

van zijn voorvaderen bekleedt, schrijft zich volledig in deze politiek in. Er daagt opnieuw iets van het Frans-Oostenrijkse katholieke bondgenootschap, doorheen de eeuwen in Parijs zo bestreden door verblinde machthebbers als Richelieu, die samenwerking met de protestantse staten verkoos, maar gepredikt door verstandige figuren als de kapucijn pater Joseph du Tremblay, de "grijze eminentie" [zie het artikel *De geopolitieke gevolgen van de protestantse rebellie, 1517-1648*, in *Hij is Verrezen!* nr. 131 van september-oktober 2024]. In Wenen slaagt de Franse koning er trouwens in om, via zijn afgevaardigde Talleyrand, aan het verslagen Frankrijk opnieuw een plaats op de internationale scène te geven.

Maar Talleyrand begaat een onbegrijpelijke dwaasheid wanneer hij akkoord gaat om aan Pruisen, dat helemaal aan de *oostkant* van de Duitse Confederatie ligt, grote territoria te schenken aan de *westkant* ervan: Westfalen en het Rijnland, aan de grens met Frankrijk. Uiteraard zal het streven van Pruisen er vanaf dat ogenblik uit bestaan zijn bakermat te verbinden met zijn nieuwe westerse gebieden tot één groot geheel. In de ogen van Berlijn rechtvaardigt dat doel een politiek van hegemonie ten koste van de Duitse vorstendommen die tussen beide helften in liggen.

In het najaar van 1815 sluiten Oostenrijk, Rusland en Pruisen de heilige Alliantie, bedoeld om een christelijk antwoord te bieden op het revolutionaire gedachtengoed. De ondertekenaars verbinden zich ertoe regelmatig bijeen te komen om hun beleid te coördineren. Verschillende andere vorsten sluiten zich later aan en ook het Verenigd Koninkrijk bevestigt zijn instemming om de vrede en het machts-evenwicht in Europa te bewaren. Metternich, die tot 1848 kanselier van Oostenrijk zal blijven, is de drijvende kracht achter het initiatief. Hij overtuigt zijn partners ervan om overal waar zich ook maar de geringste liberale opflakking voordoet in te grijpen en deze in de kiem te smoren.

In 1850 zal hij schrijven: « *Kan het volk regeren? Om te regeren heb je het tegenovergestelde nodig, namelijk gehoorzaamheid. Wie zal gehoorzamen als de massa regeert? Een recht dat niet kan worden uitgeoefend, is slechts een loze kreet. Daarom gaat de volkssoevereiniteit in de praktijk niet verder dan de term zelf. In de realiteit komt ze neer op het recht om zich te laten vertegenwoordigen, wat betekent dat zij ophoudt te bestaan van zodra zij wordt uitgeoefend.* » Met zijn scherpe blik voorzag de kanselier hoe in een democratie ambitieuze individuen zich "in naam van het volk" de macht zouden toe-eigenen, met totale minachting voor datzelfde volk.

Het is Metternich die in de Duitse staten een einde maakt aan de door studenten aangewakkerde liberale bewegingen; die Ferdinand I, koning van de Beide Siciliën, in al zijn bevoegdheden herstelt en de constitutionele bepalingen die door de liberale regering van Napels waren aangenomen, nietig verklaart; die de stokerijen van de Piëmontese maaçonnieke liberalen onderdrukt. « *Zo maakt men korte metten met de eerste stappen van een revolutie!* », verklaart hij. Hij is het ook die in 1822

KLEMENS VON METTERNICH (1773-1859)

zijn steun geeft aan het Franse militaire ingrijpen tegen de Spaanse anti-absolutisten, die de zwakke Ferdinand VII willen domineren. Metternich, die elke liberale of revolutionaire beweging bestreed, was samen met paus Leo XII – verbeterd bestrijder van de vrijmetselarij en meer bepaald van de *carbonari* – en de Franse Bourbonkoningen de echte garant voor de christelijke vrede in Europa.

De dominantie van de herstelde christenheid over het liberalisme kon alleen standhouden zolang de leden van de heilige Alliantie eensgezind optraden. In 1822 kwam daar een bruusk einde aan met de zelfmoord van Lord Castlereagh, de Britse minister van Buitenlandse Zaken die een grote voorstander was van de Alliantie: « *een van de ergste rampen die mij ooit hebben getroffen* », aldus Metternich. Werd Castlereagh door een vrijmetselaarscomplot uit de weg geruimd omdat hij teveel meeging in de politiek van de Oostenrijkse kanselier? In elk geval werd hij vervangen door Canning, die een fervent tegenstander was van het antiliberale interventiebeleid.

Deze ommekeer van het Verenigd Koninkrijk zou verstrekken gevolgen hebben. De liberale en revolutionaire bewegingen, die voortaan opnieuw gesteund werden door Albion en zijn invloedrijke loges, konden zich als een besmettelijke ziekte over de hele wereld verspreiden. Tot 1870 zouden zij zich inzetten om het reactionaire werk van de heilige Alliantie systematisch te vernietigen.

*broeder Michel van de Triomferende Onbevoekte en het
Goddelijke Hart & redactie KCR*

WETENSCHAPPELIJK EERHERSTEL VOOR DE H. LIJKWADE VAN TURIJN

2. ANATOMIE EN FYSIOLOGIE VAN DE LIJKWADE

door Dr. Pierre Mérat

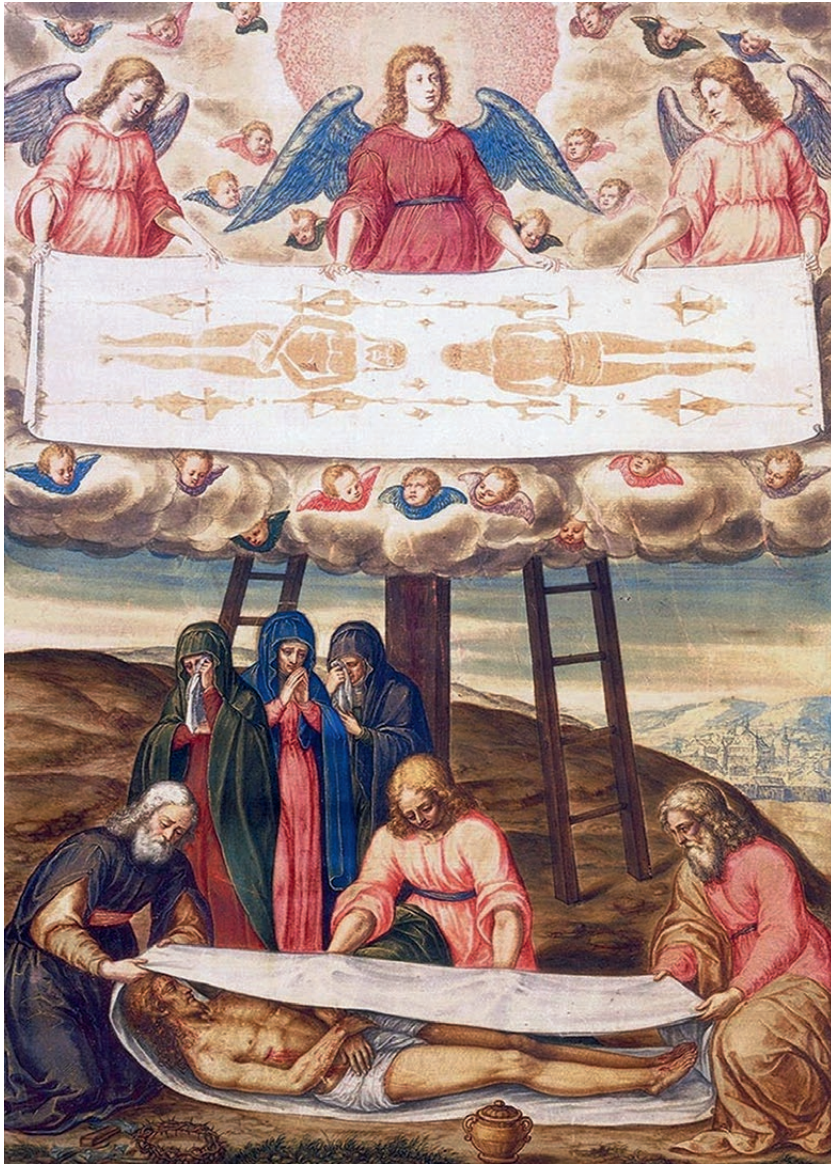

Fig. 1 : Op deze mooie miniatuur door de Milanees Giovanni Battista della Rovere (1560-1627) zien we bovenaan engelen die de geopende Lijkwade vasthouden en onderaan hoe Jezus na de Kruisafneming in het lijnwaad gewikkeld werd.

Zelfs de meest fanatieke voorstander van de koolstofdatering moet logisch blijven met zichzelf: vermits de Lijkwade reeds bestond vóór de datum die vastgesteld werd door de laboratoria van Oxford, Arizona en Zürich, moet die datum verkeerd zijn. Want hoe zou een cijfer, dat enkel maar het resultaat is van mathematische berekening, stand kunnen houden als historische datum wanneer alle andere samenhangende wetenschappelijke gegevens in een andere richting gaan? De heren van de koolstofmethode moeten dus hun berekeningen herzien of een afdoende verklaring geven voor het cijfer op hun computers.

En toch... Na de georkestreerde campagne die de publieke opinie wereldwijd misleid heeft aangaande de Lijkwade, blijft er twijfel bestaan. Sommigen zullen geneigd zijn het probleem te verschuiven naar een ander vlak: zelfs als de Lijkwade uit de 1ste eeuw dateert en al zeer vroeg aan Christus toegewezen werd, dan bewijst dit nog niet dat op het weefsel de authentieke afdrucken voorkomen van het lichaam van de gestorven en verrezen Jezus. Zou het niet kunnen dat de Lijkwade van bij het begin, of in latere tijden, behandeld werd, dat men er bloedsporen en verwijzingen naar de kruisiging

op aanbracht om de mensen te misleiden? Wie kan ons zeggen dat die sporen afkomstig zijn van het Lichaam en het Bloed van Jezus van Nazareth zelf, zonder dat er enig bedrog in het spel is?

Dokter Pierre Mérat (1931-2024), orthopedisch chirurg, was jarenlang voorzitter van het *Centre international d'études sur le Linceul de Turin* (CIELT). Hij was ook oud-intern van het *Hôpital Saint-Joseph* in Parijs, waar de befaamde dokter Barbet in de jaren 1930 begon met zijn anatomisch en fysiologisch onderzoek van de Lijkwade. Toen DE KATHOLIEKE CONTRAREFORMATIE IN DE 20STE EEUW op 27 november 1988 een reeks voordrachten organiseerde om de H. Lijkwade in ere te herstellen, presenteerde abbé de Nantes de chirurg als spreker en vroeg hem: « Wat ziet u op de Lijkwade? Wat zijn die bloedsporen? Hoe interpreteert u deze objectieve gegevens? Gaat het om een overduidelijke vervalsing of is men zeer handig te werk gegaan bij het nabootsen? Of gaat het volgens u daarentegen om een onbetwistbaar en authentiek document? »

EEN AFWIJKEND RESULTAAT NOOPT TOT NIEUW ONDERZOEK

HET opvallende verschil tussen het resultaat van de koolstofdatering en het geheel van samenhangende bewijzen voor de echtheid van de Lijkwade, is voor een geneesheer niet verwarrend. Wij worden namelijk vaak geconfronteerd met zulke situaties.

Laten we een eenvoudig voorbeeld nemen : een dokter die aan het ziekbed geroepen wordt van een kind dat lijdt aan geelzucht. De diagnose is vanzelfsprekend. De moeder van het kind heeft die trouwens zelf al gesteld : de huid is citroengeel, de urine is donker gekleurd zoals thee.

Maar als de dokter het resultaat van de laboratoriumanalyse opvraagt, verneemt hij dat de lever normaal zou moeten functioneren. Denkt men nu dat hij gerustgesteld is en de familie zal wijsmaken dat er niets aan de hand is? Natuurlijk niet. Hij zal vermoeden dat een of andere vergissing het laboratoriumonderzoek vervalst heeft of dat een onbekende, te achterhalen factor het resultaat grondig beïnvloed heeft.

Wat zal hij nu als zijn eerste taak beschouwen? Het hernemen van zijn klinisch onderzoek, om de goede kwaliteit van zijn waarnemingen te verifiëren. Dat onderzoek gaan wij samen opnieuw verrichten voor de Lijkwade : het zal een echt gerechtelijk-geneeskundig onderzoek worden, vermits het gaat om bloedvlekken op een weefsel. Ik zal u die vlekken aanwijzen en de betekenis ervan verklaren. Op uw beurt zult u dan uw mening kunnen vormen, geholpen door de anatomie, de fysiologie en de neurologie.

Uiteraard ben ik niet de eerste die zich met deze studie bezighoudt. Verscheidene geneesheren hebben zich over dit weefsel gebogen, maar de man die de meest volledige werkzaamheden gerealiseerd heeft, is dokter Pierre Barbet, chirurg aan het *Hôpital Saint-Joseph* in Parijs van 1934 tot 1948. Zijn experimentele methode daarbij was zo rigoureuus dat het ook vandaag nog altijd onmogelijk is hem niet op elk ogenblik te citeren. Alle hedendaagse publicaties zijn hem schatplichtig, al vergeten zij hem vaak te noemen. De nu volgende uiteenzetting plaats ik dan ook graag onder zijn beschermheerschap.

RECONSTRUCTIE VAN EEN BEGRAFENIS

De H. Lijkwade van Turijn is een linnen weefsel met een lengte van 4,36 m en een breedte van 1,10 m. Daarop komt het dubbele silhouet voor van een naakt mannenlichaam, waarbij de hoofden van de rugzijde en de buikzijde mekaar in het midden raken.

Een miniatuur uit de 16de eeuw, werk van Giovanni Battista della Rovere, stelt de begrafenis van Jezus voor zoals die door de voorstelling op de Lijkwade gesuggereerd wordt (fig. 1). Christus, uitgestrekt op zijn rug, ligt op één uiteinde van het weefsel, de voeten en de handen over elkaar gekruist, in de houding die het silhouet van de voorzijde weergeeft. Het andere uiteinde van het weefsel werd over het hoofd geslagen en met zorg uitgestrekt

Fig. 2 : Eerder dan een kroon van doornen heeft de Man van de Lijkwade een soort van helm gevlochten uit doornen gedragen. Om de vlijmscherpe takken, waarschijnlijk afkomstig van de *zizyphus spina-christi* die veel voorkomt in het H. Land, bijeen te houden vlochten de Romeinse soldaten een band van rietstengels. Deze helm, die het hele oppervlak van het hoofd bedekte en er met geweld op gedrukt of misschien zelfs geslagen werd, heeft talrijke verwondingen (minstens vijftig) aan de uiterst gevoelige hoofdhuid veroorzaakt, waardoor ader- en slagaderbloed is gaan lekken.

over het Lichaam, zodat de buikzijde bedekt is. Op het bovenste paneel van het kunstwerk ziet men engelen die de H. Lijkwade tonen met daarop de zo verkregen dubbele afdruk.

Een aandachtig waarnemer zal merken dat de kunstenaar een vergissing begaan heeft door de rechterhand boven de linkerhand af te beelden. Hij had het omgekeerde moeten schilderen. Hij stelde evenwel voor wat hij op het linnen zag en vergat daarbij dat, op het moment dat de Lijkwade de afdruk kreeg, zij als een spiegel was ten opzichte van het Lichaam, waardoor de afbeelding omgekeerd werd : het was de linkerhand van Jezus die bovenop lag toen Hij met het weefsel bedekt werd. Wat de wonde in de zijde betreft, toegebracht door de lanssteek, hier heeft de kunstenaar zich niet vergist. Hij heeft ze rechts op het Lichaam geschilderd, hoewel ze op de Lijkwade links lijkt te liggen.

Deze vergissing, die ook door de auteur van het Pray-manuscript¹ begaan werd, is leerrijk. Zij toont aan hoe moeilijk het voor een artiest was op een volmaakte manier de resultaten te simuleren van een reëel fenomeen als het wikkelen van Jezus' Lichaam in dit weefsel ; een verraderlijke fout is vlug begaan !

Welnu, de H. Lijkwade kan nooit op een fout betrappt worden. Bij de studie van de bloedsporen zullen wij dit vaststellen. Dat het om bloed gaat, is door de Amerikaanse specialisten van de STURP (*Shroud of Turin Research Project*) na de nodige specifieke testen definitief vastgesteld².

RECONSTRUCTIE VAN DE MISDAAD

Wanneer we de beide silhouetten van de Man van de Lijkwade in de natuurlijke kleur van het

(1) Zie de laatste foto van deel 1, De oosterse voorgeschiedenis van de Relikwie. – (2) Meer uitleg volgt in deel 3 van deze studie.

Fig. 3 : Detailfoto van de handen. De spijker is niet in de handpalm geslagen, maar in de pols. Omdat hij daarbij de middelste zenuw raakte, boog de duim zich naar binnen : we zien slechts vier vingers.

linnen bekijken (fig. 6 en 10), bemerken we een groot aantal roodbruine vlekken : op het gelaat, de nek, de handen, de onderarmen, de borst, de voetzolen. Verder zien we een massa regelmatige vlekjes die het hele Lichaam van het hoofd tot de voeten overdekken.

WONDEN AAN HET HOOFD

Men bemerkt op het voorhoofd drie bloedvlekken, één in het midden en twee aan de zijkanten (fig. 6 en 7). De middelste vlek heeft de vorm van een omgekeerde 3. Zij schijnt van dik en zwaar bloed te zijn, dat langzaam naar beneden gesijpeld is over het voorhoofd en dat daarbij de tijd genomen heeft om twee horizontale afwijkingen (kleine "bochten") te maken naar links. Het resultaat is die karakteristieke vorm die we als haarlokken terugvinden op het voorhoofd van de bekende afbeeldingen van Christus Pantocrator³.

Barbet dacht dat het de banden waren die de doornenkroon op haar plaats moesten houden die het bloed gedwongen hadden "uit te wijken". Mijn Italiaanse collega Sebastiano Rodante⁴ heeft een andere, verleidelijke hypothese : het bloed zou op de voorhoofdsrimpels in horizontale richting gevloeid zijn ; bij vergelijking met een foto van een voorhoofd dat krampachtige pijnrimpels vertoont (fig. 8), overtuigt deze veronderstelling onmiddellijk. Dit detail volstaat op zichzelf om te bewijzen dat

de Lijkwade geen kunstwerk is, maar een echte relikwie. Op de artistieke voorstellingen van het met doornen gekroonde Gelaat stroomt het bloed als het ware in talloze druppels over voorhoofd en slapen. Maar de H. Lijkwade gehoorzaamt niet aan esthetische indrukken : zij drukt de waarheid uit met fysiologische precisie.

De twee vlekken op de zijkanten van het voorhoofd zijn goed vergelijkbaar met elkaar, maar geheel verschillend van de hierboven beschreven bloedvlek. Ze zijn fijner van tekening en bijna rechtlijnig en ze ontspringen ter hoogte van de voorhoofdknobbels. Allebei hebben ze de vorm van een omgekeerde V ; de linkervlek heeft een hoek van 38°, de rechtervlek van 40°. Het lijkt alsof het bloed gehoorzaamd heeft aan een volgehouden wijziging van de stand van het hoofd. Wij, chirurgen, zien te vaak bloed vloeien om nog te twifelen : de grote vlek in het midden van het voorhoofd is aderbloed, dat langzaam vloeit en dik is ; bij de twee andere vlekken daarentegen gaat het om slagaderbloed.

De anatomie leert ons dat de middelste vlek precies gesitueerd is op de plaats waar de middelste voorhoofdsader loopt (de grote ader die opzwellt als wij ons boos maken). En de andere vlekken liggen op de plaats van de voorhoofdsvertakkingen van de oppervlakkige slaapslagaders.

Deze bewijsvoering van Dr. Rodante levert op zichzelf een absoluut bewijs voor de authenticiteit van de Lijkwade, vermits de fysiologie van de bloedstolling pas in de 17de eeuw werd ontdekt door William Harvey. Een middeleeuwse vervalsers kon dit onmogelijk nabootsen !

Richten we onze aandacht nu op de achterkant van het hoofd. We bemerken daar een massa

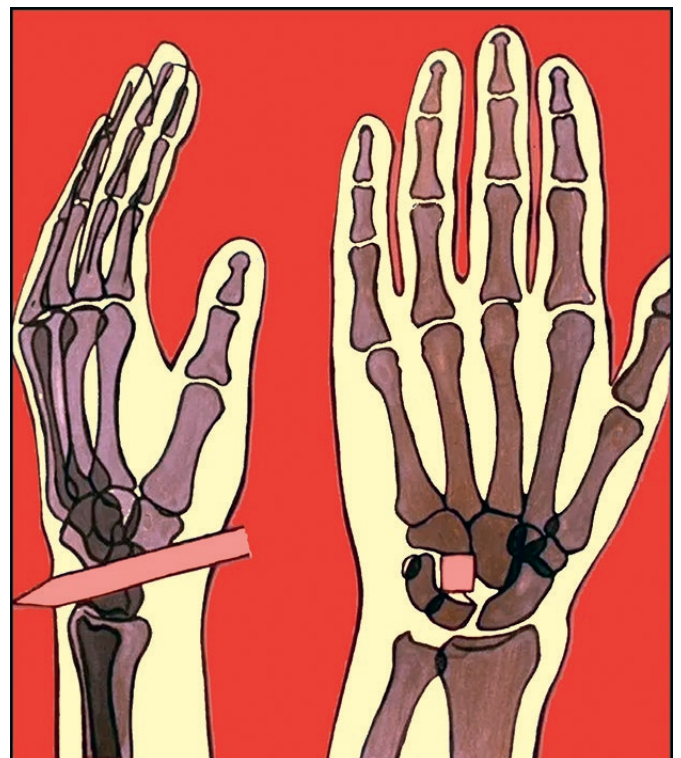

Fig. 4 : Dr. Barbet bewees dat de spijker in de zgn. ruimte van Destot geslagen werd, waardoor de "nervus medianus" ernstig gekwetst werd en een vreselijke pijn veroorzaakte.

(3) Zie deel 1, fig. 3 : de Christus van Dafni. – (4) *The Coronation of Thorns in the light of the Shroud*, in *Shroud Spectrum International*, dec. 1981.

grote, onregelmatige vlekken: een mengeling van bloedklonters en haarlokken. Deze vlekken lopen in het midden verder naar beneden dan aan de zij-kanten. Barbet was de mening toegedaan dat deze eigenaardigheid het gevolg is van de band die het hoofd van de veroordeelde stevig omwond en de bloeditstortingen aan de zij-kanten onderbrak of stoppte. Volgens mij heeft hij daarin gelijk.

WONDEN AAN DE HANDEN

Op een totaalbeeld van het silhouet van de buikzijde (fig. 6) stellen we de aanwezigheid vast van bloed op de rug van de handen en op de onderarmen. Als men een radiografische afdruk van de pols, de hand en de vingers op de afbeelding van de linkerhand legt, bemerkt men twee zaken:

1° de bloedvlek tekent zich niet af op de rug van de hand, maar op de pols;

2° de afgebeelde hand toont maar vier vingers; ook met de rechterhand is dit trouwens zo: er is geen duim te zien.

Barbet heeft deze twee punten opgehelderd en onze ervaringen in labo en operatiezaal hebben zijn uitleg bevestigd. Barbet heeft het volgende experiment uitgevoerd op onderarmen die enkele ogenblikken tevoren geamputeerd waren: in de handpalm sloeg hij een grote spijker en hij hing aan de zo vastgeslagen arm een gewicht dat correspondeerde met de helft van een menselijk lichaam; de handpalm scheurde open en de arm viel op de grond.

Zelf heb ik een lijk van 80 kg, dat moest gedissecteerd worden, opgehangen door een spijker van 8 mm breed te slaan in de derde tussenbeenruimte. Haast onmiddellijk scheurden de handpalm, de gewrichtsband en de huid tussen de vingers open.

Er moest dus een middel bestaan om een gekruisigde steviger aan het hout te slaan. Barbet zocht en vond een meer geschikte plaats in de polsen. Hij plantte een spijker op die plaats en bekwam zo een stevige ophanging. Maar bovendien deed hij twee merkwaardige vaststellingen. Allereerst zag hij dat tijdens het inkloppen van de spijker de duim zich wegboog in de handpalm. Verder stelde hij bij de dissectie vast dat de spijker altijd dezelfde weg koos, namelijk doorheen de zgn. ruimte van Destot; de middelste zenuw werd daarbij ernstig gekwetst.

Ikzelf heb gelijkaardige resultaten bereikt bij dissecties, tot twaalfmaal toe. Telkens observeerde ik ernstige verwondingen aan de middelste zenuw, reden waarom de duim zich weg boog in de handpalm.

Als ik een operatie verricht bij reumatische patiënten die lijden aan het "carpale-tunnelsyndroom" (nachtelijke tintelingen in de vingers) moet ik de *nervus medianus* losmaken die ten gevolge van de aandoening samengedrukt is. Het is deze grote zenuw die doorheen de pols loopt en onze vingers gevoelig maakt. Ik maak dan gebruik van plaatselijke verdoving die de gevoeligheid uitschakelt, maar de motorische kracht van de zenuwen intact laat: wanneer ik zeer lichtjes de middelste zenuw prikkel

met een zwakke elektrische stroom, begint de duim te beven en naar de handpalm toe te bewegen.

Deze proefnemingen vormen voor mij een absoluut bewijs voor de echtheid van de Lijkwade. Welke artiest of vervalser zou in het begin van onze tijdrekening – of in de middeleeuwen – kunnen geweten hebben hoe een zenuw reageert die gekwetst wordt door een spijker die er langsheen schuurt?

TETANISERING EN VERSTIKKING

De vlek op de rug van de linkerpols geeft het ontstaan aan twee bloedstroompjes die een hoek van 30° vormen: die getuigen van de doodstrijd van Jezus op het kruis, toen Hij zich afwisselend oprichtte en weer liet neerzakken.

Het lichaam van de veroordeelde werd eerst op de grond uitgestrekt op het kruis: de schouders op het *patibulum* (de dwarsbalk), de armen in een hoek van 90° ten opzichte van het lichaam. Daarna werd het kruis opgericht en hing het lichaam verticaal. Daardoor zakte de veroordeelde gedeeltelijk naar omlaag, waarbij zijn hele gewicht door de schoudergewrichten moest gedragen worden. De hoek van 90° veranderde in een open hoek van 120°, want de armen werden schuin uitgerekt door de zwaarte van het lichaam.

Het gevolg was dat het slachtoffer begon te stikken. De bovenste ademhalingspijpen werden uitgerekt door de zwaartekracht, de onderste ingewanden deden het middenrif zakken, de borstkas verwijdde zich ten gevolge van het geforceerde inademen, het uitademen ging steeds moeizamer. Langzamerhand verhoogde het koolzuurgehalte in de longen en in het bloed. De prikkeling uitgeoefend op de zenuwcentra van de ademhaling werd daardoor zo sterk dat de veroordeelde zich oprichtte op zijn voeten om de spanningen die zijn borstkas uiteen trokken te verminderen en de bedorven lucht uit te ademen. Daarbij kwamen de armen terug horizontaler hangen.

Zo varieerde de hoek die de armen maakten waarschijnlijk voortdurend tussen 120° en 90°, naargelang Jezus zich liet hangen of zich omhoog duwde op zijn voeten. En het bloed vloeyde in twee lichtelijk uit elkaar lopende richtingen, volgens de twee houdingen van de armen: men kan dit zien op de linkerpols, die de rechterpols bedekt, en op de onderarmen, waar het bloed van de hand naar de elleboog liep. Ik vestig uw aandacht op deze fijne bloedstroompjes; we komen er op het einde van deze uiteenzetting nog op terug.

DE WONDE AAN DE BORSTKAS

Opzij aan de borstkas, onder de rechterschouder en in de buurt van een plek waar het linnen gerestoureerd werd, heeft het bloed overdadig gevloeid. Die vlek is evenwel niet homogeen. Het bovenste deel is compact en vertoont een ovaalronde vorm, met een grote middellijn van 25 mm en een kleine van 15 mm: dit zijn de afmetingen van de punt van een lans zoals die gebruikt werd in het Romeinse leger. Het onderste deel van de vlek is onregelma-

tig ; er komen lichtere plekken in voor die ook een vloeibaar karakter hebben. Het gaat hier niet om "tekorten" in de afdruk, maar om een uitstorting van heldere vloeistof.

De Amerikaanse chemici van de STURP hebben aangetoond dat de vezels die in deze zone werden onderzocht niet de reactie gaven van methemoglobine, maar van albumine. Het gaat dus om een helder vocht dat gepaard gaat met een ontsteking. We denken hier aan het woord van Sint-Jan, die zegt dat uit de zijde die door de lanssteek geopend werd « bloed en water » vloeiden. Hij preciseert met nadruk dat hij die termen gebruikt opdat wij zouden geloven (Jo 19, 34-35).

Wat is dan de bron van deze dubbele en overvloedige bloeditstorting ? De lanssteek drong binnen tussen de vijfde en de zesde rib. Welke organen worden daarbij gekwetst ? Dat zijn : het borstvlies, de long en het hart.

De long kan uitgeschakeld worden, vermits daaruit bij een lijk geen bloedverlies meer optreedt. Het borstvlies ? Sommige auteurs hebben geschreven dat ten gevolge van de geseling de borstkaswand ernstig toegetakeld werd, waardoor spierscheuringen en ribbreuken optraden. Ik ben het hiermee niet eens. De nauwkeurigheid van de afdrukken van de geseling toont aan dat de huid niet werd weggeslagen. Bovendien is de borstkas van een dertigjarige man goed afgeschermd met stevige spieren. Wanneer het bloed uitgestort wordt in het borstvlies, stolt het pas na enkele dagen ; en in onze chirurgische praktijk hebben wij nog nooit geobserveerd dat stolling van een bloeditstorting gevolgd werd door uitstorting van een heldere, waterachtige vloeistof.

Het water en het bloed kunnen dus alleen maar voortkomen van het hart.

De lans opende eerst het hartvlies, waardoor « water » tevoorschijn stroomde. Gerechtelijke geneesheren kennen dit verschijnsel goed : het komt vaak voor bij de autopsie van mensen die na een lange en pijnlijke doodstrijd gestorven zijn. Daarna kwetste de lans de basis van het hart, de hartboezems, die onvermijdelijk getroffen worden als de rechterzijde van de borstkas doorboord wordt. De wand van de boezems is fijn en breekbaar. Hun met bloed gevulde holte staat in rechtstreekse verbinding met de bovenste holle ader, die ogenblikkelijk geledigd wordt. De onderste holle ader ledigt zich op zijn beurt als het lichaam in horizontale stand wordt gebracht.

De lanssteek van rechts naar links en iets omhoog gericht is zeer doeltreffend⁵ – doeltreffender eigenlijk dan een steek in de linkerzijde van de borstkas ; men denkt verkeerdelijk dat zo'n steek langs links fataal het hart moet doorboren, omdat men zich vergist over de juiste ligging van dit orgaan (fig. 5). Ik heb vaak vastgesteld dat messteken die

links toegebracht werden het hart misten of slechts de dikke en gespierde ventriculaire wanden beschadigden, zodat chirurgisch ingrijpen nog baatte.

Het is zonneklaar dat geen enkele vervalser, hoe vindingrijk ook, dit had kunnen bedenken !

We wijzen tenslotte nog op het feit dat deze overvloedige bloeditstorting op de rugzijde van de borstkas (fig. 10) verder loopt tot in de lendenen via twee fijne bloedstroompjes die elkaar over heel de breedte van het lichaam kruisen. We komen hier nog op terug.

VERWONDINGEN AAN DE VOETEN

Op het totaalbeeld van de rugzijde (fig. 10) kan men zien dat de linkervoet zich hoger bevindt dan de rechervoet. Ongetwijfeld was het linkerbeen gebogen en de linkervoet vóór de rechervoet geplaatst. De heldere vlek tussen dij en kuit, ter hoogte van de knieholte, bevindt zich aan de linkerkant wat hoger. We kunnen ervan uitgaan dat de ledematen in deze stand stijf werden na de dood. De bloedvlek van de linkervoet is niet heel duidelijk, maar van de rechervoet zijn de verschillende delen goed zichtbaar (fig. 14).

Alles wordt begrijpelijk als men de afdruk bekijkt nagelaten door een natte voet op een badkamervloer (fig. 11) en de contouren daarvan dan overbrengt op de vlekken van de Lijkwade (fig. 12). Het voorste steunvlak van de voet, onderaan op de afbeelding, heeft het bloed tegengehouden omdat het zo krachtig op het hout drukte. Nog lager ziet

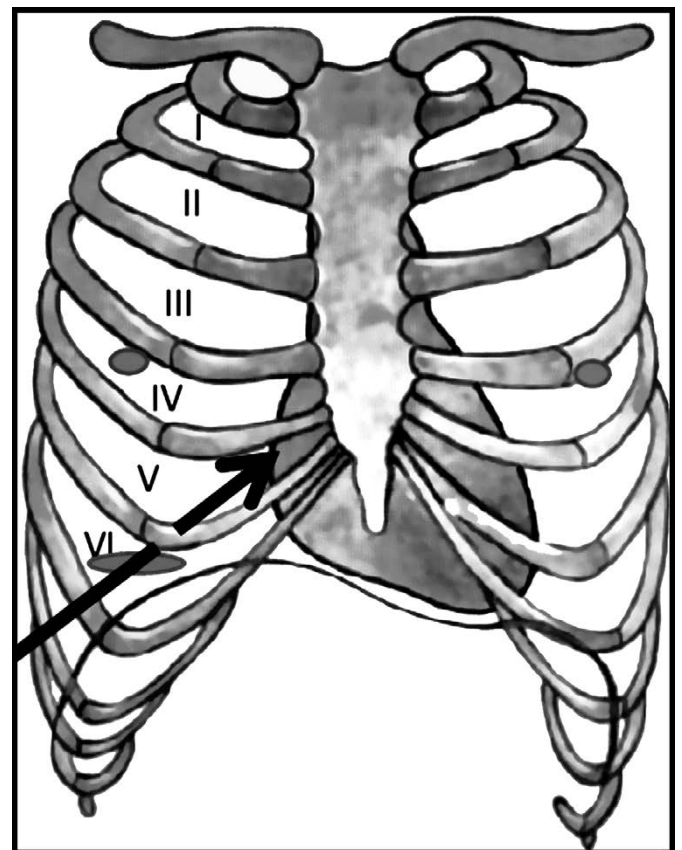
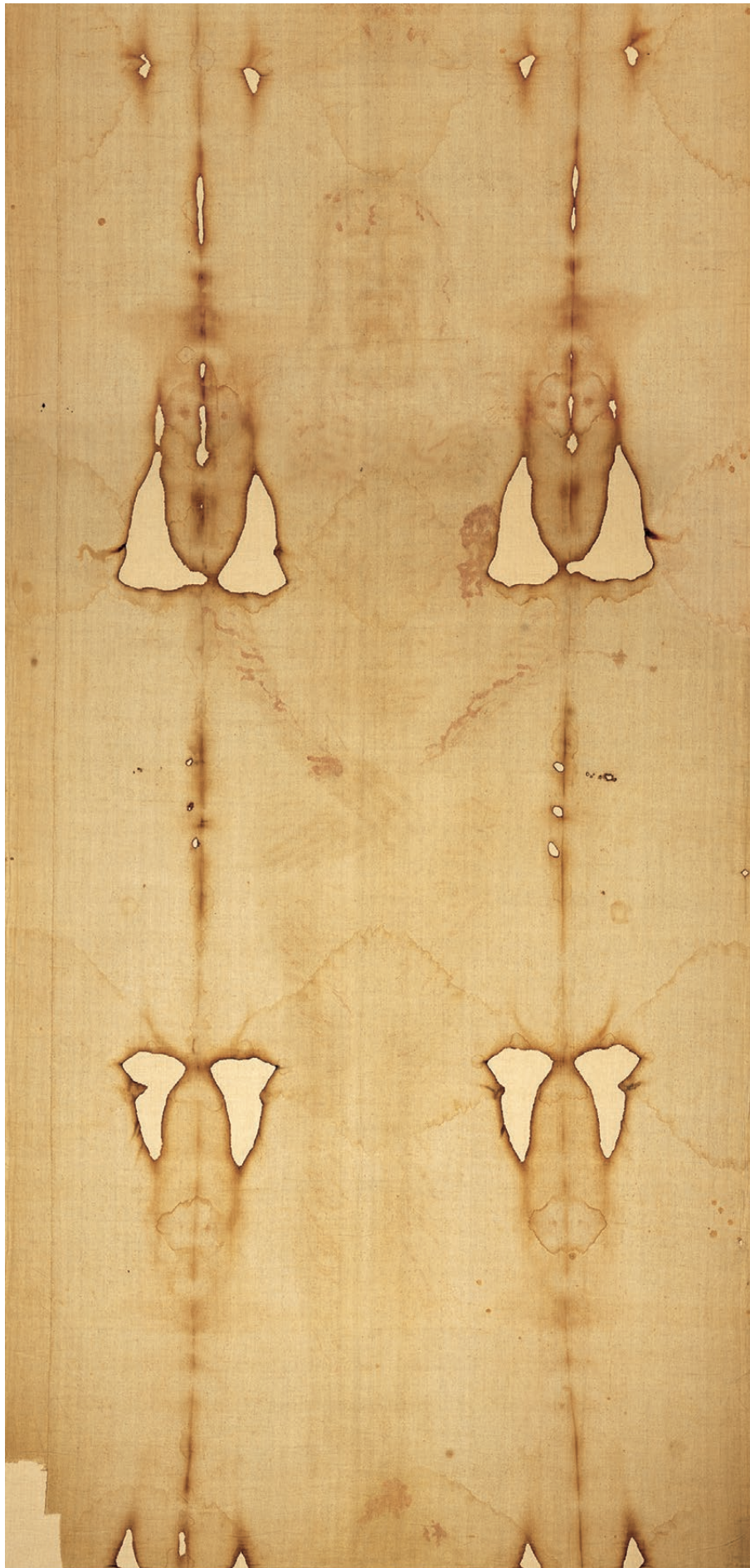

Fig. 5 : De honderdman bracht de lanssteek toe langs rechts. De punt van de lans gleed over de zesde rib, doorboorde de ruimte tussen de vijfde en de zesde rib en raakte de rechterboezem, die na de dood gevuld blijft met vloeibaar bloed.

(5) Deze stoot naar het hart vanaf de rechterkant was waarschijnlijk klassiek in de wapenkunst, omdat de tegenstander zijn linkerzijde beschermde met zijn schild. De honderdman was uiteraard van die tactiek op de hoogte.

DE AUTHENTIEKE AFDRUK VAN HET LICHAAM : BUIKZIJDE

Symmetrische vlekken te wijten aan het water waarmee de brand van Chambéry (1532) geblust werd.

Wonden aan het voorhoofd.

Symmetrische lijnen, sporen van de brand van Chambéry.

Valse plooï in het weefsel.

Samengedrukte, uitgerekte en omhoog gekomen borstspieren, door toedoen van de geforceerde ademhaling. Borst bezaaid met geselwonden.

Wonde opzij van de borstkas.

Driehoekige lapjes stof opgenaaid door de clarissen van Chambéry (1534).

Symmetrische watervlekken.

Holle buik, ingedrukt door de uitzetting van de borstkas.

Vooruitstekende onderbuik.

Bloedstroompjes op de onderarmen.

Wonde aan de linkerpols.

Symmetrische brandsporen als gevolg van een brand vóór 1192.

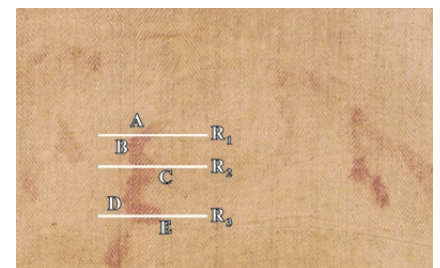

Fig. 7 : Detail van de bloeditstortingen in het midden en opzij van het voorhoofd.

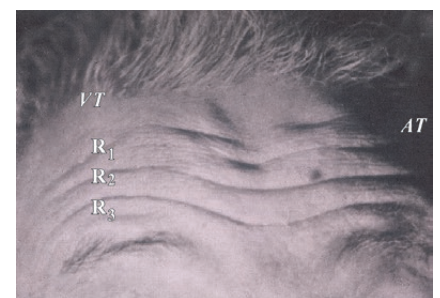

Fig. 8 : Vorming van rimpels op het voorhoofd ten gevolge van hevige pijn.

Fig. 6 : Op de benen bemerkt men de sporen van de geseling, die door de beulen langs achter werd uitgevoerd. Op de linkervoet, die de andere voet op het Kruis bedekte en die door de "rigor mortis" in die houding werd gefixeerd, ziet men een grote bloedvlek waar de spijker binnengedrongen is.

DE AUTHENTIEKE AFDRUK VAN HET LICHAAM : RUGZIJDE

Symmetrische watervlekken.

Wonden van de "helm" met doornen op het hoofd.

De geselwonden zijn verspreid als een waaier, met de hand van de beul als uitgangspunt. Ze liggen horizontaal in de lendenen, klimmen schuin omhoog naar de schouderbladen toe en dalen af naar de kuiten. Heel het lichaam is overdekt met deze wonden, ook het zitvlak: Jezus werd naakt geselsd. Ook op de borst en op de voorzijde van de benen vinden we veel sporen (fig. 6), omdat de lederen riempjes van het geselinstrument zo ver reikten.

Tussen de twee opgenaaide lapjes stof is een bloedstroom zichtbaar in de lendenstreek, afkomstig van de wonde opzij van de borstkas.

Symmetrische brandsporen ten gevolge van een brand vóór 1192.

De heldere zones die de dijen van de kuiten scheiden, komen overeen met de knieholten.

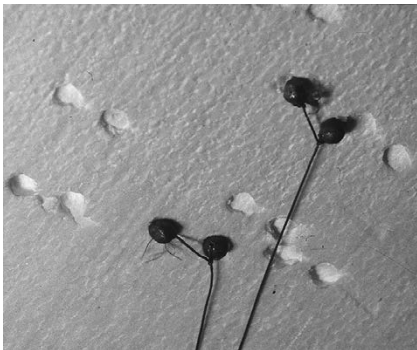

Fig. 9 : Impact van het geselinstrument (*flagrum*), een stok met lederen riempjes waaraan haltervormige schapenbeentjes of loden bolletjes bevestigd zijn, op een stuk piepschuim. Uitzicht en verspreiding vertonen een duidelijke gelijkenis met wat op de Lijkwade zichtbaar is.

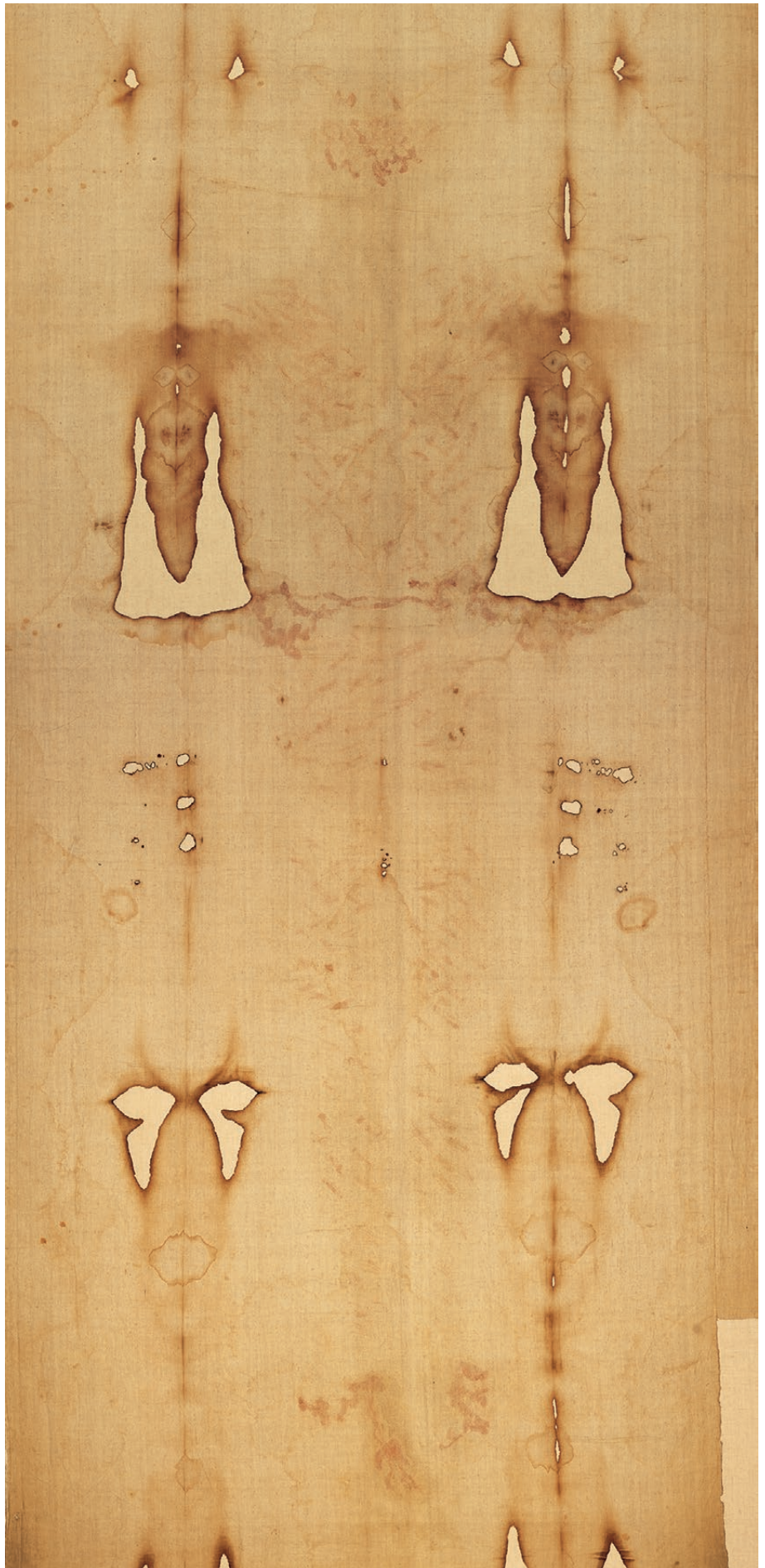

Fig. 10 : Op de achterkant van de rechterkuit (links op de afbeelding) zijn zweepslagen zichtbaar die loodrecht toegebracht werden. Op de andere kuit daarentegen zijn de zweepslagen "afgegleden" en hebben ze de huid van de veroordeelde gestriemd. De Lijkwade bewijst wat voor vreselijke straf de geseling was.

men enkele afgeronde vlekken die beantwoorden aan de teentoppen. Bovenaan bemerken we dan weer dat het bloed naar de hielstreek gelopen is toen het lichaam horizontaal werd weggedragen en dat er langs de zijkant van de hiel heel duidelijk bloed is weggelopen tot op het linnen.

Barbet dacht dat de voeten gekruisigd werden in de ruimten tussen de middenvoetsbeentjes (metatarsale ruimten), meer bepaald in de ruimte tussen de beentjes van de tweede en de derde teen; dat is inderdaad een plek waar een spijker gemakkelijk doorheen gaat. Maar we hebben gezien in verband met de linkerpols dat de gekruisigden zich steunend op hun voeten moesten oprichten om tegen de verstikkingsdood te vechten en hun longen terug vol te zuigen⁶. Het steunpunt moet dus zeer stevig zijn.

Nu heeft Barbet de kruisiging uitgeprobeerd met het lijk van een tengere oude vrouw, waarbij hij de spijker doorheen de centrale metatarsale ruimte sloeg. Ondanks het geringe gewicht draaiden de enkels naar binnen en zakte het lichaam door, zoals men kan zien op de foto die hij in zijn boek gepubliceerd heeft. *A fortiori* zou een atletisch gebouwde man van ongeveer 80 kg daar niet de nodige steun hebben kunnen vinden om zich op te richten, voldoende adem te scheppen en meermaals met luide stem te spreken of om op het moment van de dood een kreet te slaken.

Wijzelf hebben dus een doorgang voor de spijker gezocht in de voetwortel, zoals Barbet had gedaan voor de handen in de pols. We namen een vierkante spijker met een zijde van 8 mm en 20 cm lang en we zochten met de hand een doorgang in het vooruitspringende deel van de voet. We gebruikten geen hamer, om geen enkel beentje te breken, het Schriftwoord indachtig (Jo 19, 36). Dit zoeken was vergeefse moeite.

Toen dachten wij aan het feit dat de beulen wellicht met geweld de voeten tegen het hout hadden willen drukken, om ze goed vast te spijkeren. Wij hebben toen de voet van een lijk in een punt gebogen, zoals bij een danseres; op die manier drong de spijker gemakkelijker naar binnen: twee hamerslagen volstonden om hem uit de voetzool tevoorschijn te zien komen. De tweede voet hebben we op gelijkaardige wijze doorboord, na hem precies bovenop de eerste gelegd te hebben. De dissectie toonde aan dat de spijker tussen het tweede en het derde wigvormige beentje van de voetwortel gedrongen was (fig. 13 en 15). De beentjes waren niet gebroken, maar hoogstens lichtjes gemarkeerd doordat de spijker het kraakbeen had geraakt. Ik heb deze proefnemings 18 keer herhaald, met elke keer hetzelfde resultaat.

Als men de doorslag van het voetskelet op de voetomtrek legt en deze twee samen op de bloedvlek van de Lijkwade (fig. 16 en 17), blijkt overduidelijk waar de spijkerpunt door de voetzool moet gedrongen zijn. Het is de donkere, door een

heldere kring omgeven vlek, vanwaar het bloed naar het voorste deel van de voet gelopen is. Bij dit bloedstroompje heeft zich een lichte vloeistof gevoegd, die weer verwijst naar de karakteristieke reactie van eiwit. Rond de bloedklonters ziet men de sporen van een bloedloze vloeistof die uit de lymfevaten afkomstig is. Welke vervalser zou dit ooit hebben kunnen uitdenken?

DE WONDEN VAN DE GESELING

De voorzijde en de rugzijde van de Man van de Lijkwade (fig. 6 en 10) zijn bezaaid met kleine vlekjes die er als stipjes uitzien. Men telt er ongeveer 120. Bij fotografische vergroting blijken ze de vorm van halvers te hebben: twee ronde vlekjes verbonden door een streepje. Zij zijn veroorzaakt door de inslag van loden bolletjes en het dunne leren riempje waaraan die bolletjes geregen waren.

De verschrikkelijke Romeinse zweep, *flagrum* geheten, bestond uit een kort handvat waaraan twee of drie leren riempjes bevestigd waren, aan het uiteinde voorzien van loden bolletjes of soms ook schapenwervels. Wij hebben dit marteltuig gereconstrueerd en ermee op platen van polystyreen geslagen: de resultaten waren vergelijkbaar met wat men op de Lijkwade ziet (fig. 9).

« *Schilders doorheen de eeuwen beperkten zich ertoe om hoogstens vage, onduidelijke schaaftonden weer te geven* », schreef Dr. Barbet. « *Had één van hen zich ooit al die minutieuze details kunnen voorstellen en ze op doek weergeven?* »

Deze vlekjes zijn bijna allemaal in koppels van twee gegroepeerd, wat wijst op een zweep met twee riemen. Op de rug convergeren de vlekken in de richting van een punt buiten het lichaam en ter hoogte van de lendenen: het geheel lijkt op een waaier waarvan de hand van de beul het centrum vormt.

« *Wij weten dat een dergelijke geseling in de Romeinse oudheid het normale voorspel was op een kruisiging. De regel was dat men de veroordeelde geselde terwijl hij de horizontale dwarsbalk of patibulum zelf op zijn schouders naar de plaats van executie droeg. Maar hier zien we dat de wonden van de zweep óók voorkomen op de schouders; de Man van de Lijkwade is dus gegeseld alvorens Hij met zijn kruis beladen werd. Dit feit verwijst rechtstreeks naar Jezus, want het stemt overeen met wat in de Evangelies staat: de geseling was een poging van Pilatus om de beschuldigde te doen ontkomen aan de doodstraf (cf. Jo 19)⁷ ».*

Deze afdrukken stellen ons voor een raadsel, waarmee wij deze studie zullen besluiten.

HET RAADSEL VAN DE BLOEDVLEKKEN

Er is één enkele vlek die gemakkelijk verklaard kan worden: diegene die van de rand van de rechterhiel op het linnen is gevloeid en daar een spoor heeft achtergelaten (fig. 15).

Maar hoe moeten we het ontstaan van de ande-

(6) Om die reden braken de beulen de benen van de twee moordenaars die naast Jezus hingen en nog leefden: zo bespoedigden zij hun dood die moest intreden vóór de sabbat (Jo 19, 32). – (7) Broeder Bruno Bonnet-Eymard, *LE SAINT SUAIRE, TOME I*, n° 144, p. 13-14.

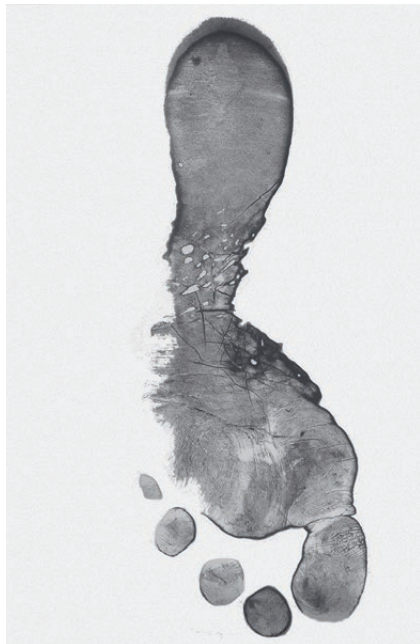

Fig. 11 : Afdruk van een voetzool op een radiografische plaat.

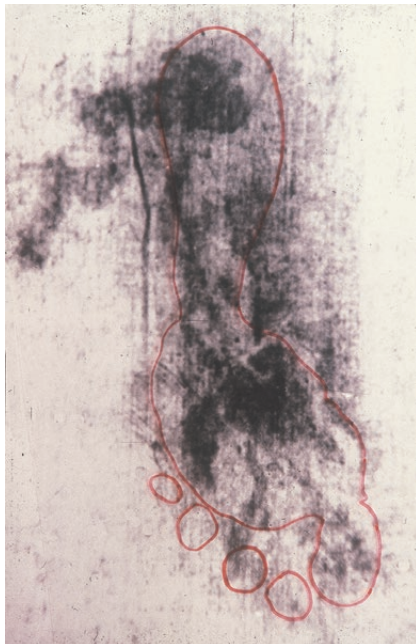

Fig. 12 : Omtrek van de afdruk links teruggebracht op de voetafdruk van de H. Lijkwade.

Fig. 13 : Radiografie van de voet.

DE RUIMTE VAN MÉRAT

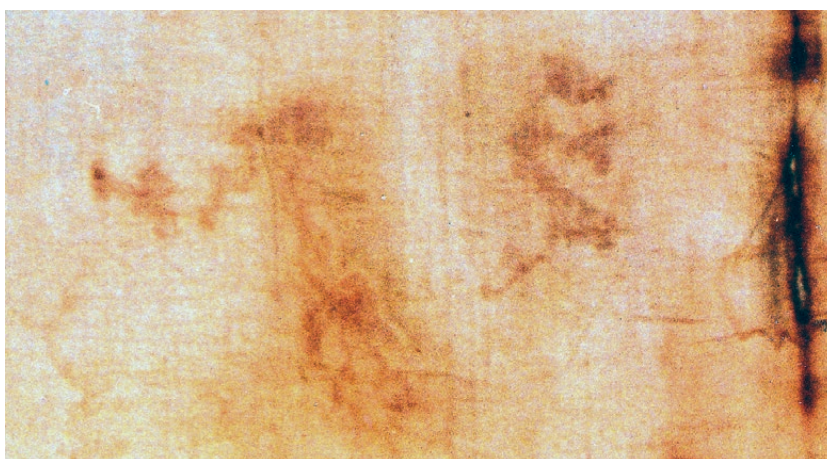

Fig. 14 : Eén enkele spijker doorstak de over elkaar gekruiste voeten. Het is daarom dat alleen de rechtervoet (links op de foto) een volledige afdruk heeft nagelaten ; van daaruit is een bloedstroom uitgelopen op het weefsel. Van de linkervoet (rechts op de foto) is enkel de hiel te zien, want de rest van de voet rustte op het uiteinde van de andere.

Fig. 15 : De pijl duidt de ruimte van Mérat aan in het skelet van de voet.

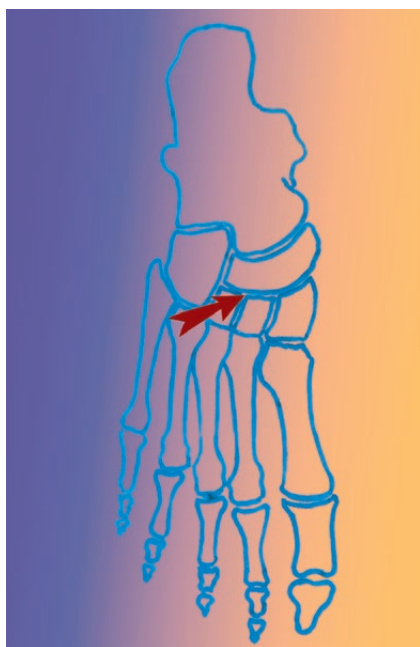

Fig. 16 : Als men het skelet van de voet op de contouren plaatst en die twee vervolgens op de afbeelding zichtbaar op de Lijkwade...

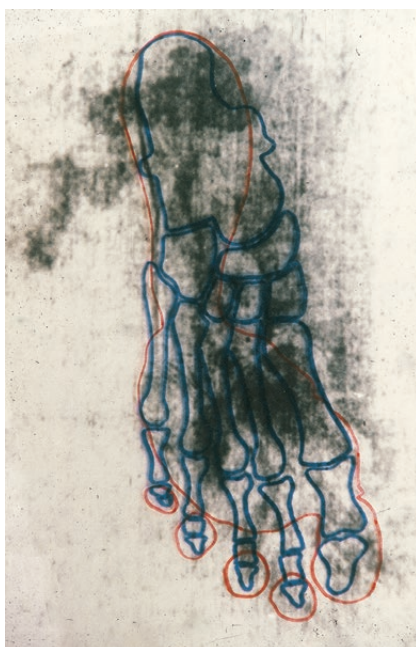
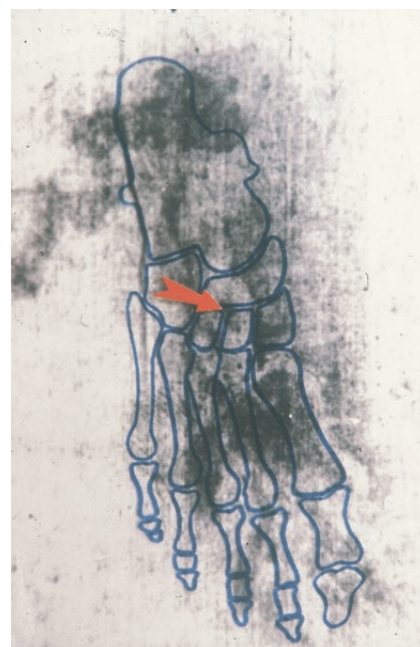

Fig. 17 : ... dan ziet men dat de plaats waar de spijker tevoorschijn komt een donker vlekje vormt omgeven door een heldere kring.

re vlekken verklaren? Hoe is het bloed overgegaan van het Lichaam op het linnen? Gewoon door contact tussen beide, menen de meeste auteurs in navolging van Vignon en Barbet. Wij geloven daar evenwel niets van.

Iedereen kan zien dat de bloedklonters niet uitgelopen zijn op het weefsel, in tegenstelling tot wat altijd het geval is met verbanden: daarop worden afdrucken nagelaten die helemaal niet meer overeenstemmen met de vorm van de overeenkomstige wonde. Op de Lijkwade echter zijn de vlekken zo scherp afgelijnd dat we aan de pols de hoek kunnen meten die het gekruisigde Lichaam ten opzichte van de armen heeft gevormd en aan de slapen de hoek waarin het hoofd zijwaarts gebogen was (38 tot 40°). Zelfs wanneer het bloed week gemaakt was door de vochtigheid van het graf, kon het zich toch niet met zulke precisie aftekenen.

Wij hebben op de onderarmen met grote duidelijkheid de bloedstroompjes tussen pols en elleboog kunnen waarnemen. Hoe zijn zij zo afgetekend kunnen blijven terwijl men Jezus toch van het Kruis heeft afgenomen, Hem vervoerd heeft naar het graf en met geweld de bovenste ledematen, verstijfd door de *rigor mortis*, heeft gekruist over de schaamstreek?

Wij hebben ook de bloedstroom bestudeerd die van de wonde in de zijde naar de lendenen loopt. Vermits het bloed van de ene naar de andere zijde gevloeid is, waarbij de bloedstraaltjes elkaar kruisten, was er geen contact met het linnen: het weefsel zou het bloed tegengehouden hebben. Hoe is het bloed dan op de Lijkwade terechtgekomen? Tot op heden moet ik het antwoord op die vraag schuldig blijven.

Nochtans hebben wij ook bewezen dat elk van deze vlekken zeer exact weergeeft hoe een bloedvlek zich aan de oppervlakte van een wonde vormt. De diagnose van deze wonden laat niet de minste twijfel toe over de identiteit van het Slachtoffer: het met doornen gekroonde hoofd, het gegeselde lichaam, de doorboorde polsen en voeten, de lanssteek in de zijde – alles komt overeen met de evangelische verslagen over het Lijden van Christus. De bloedvlekken afkomstig van deze wonden komen al evenzeer overeen met de gegevens van de anatomie, de fysiologie van bloedsomloop en bloedstolling en de neurofysiologie, evenals met onze kennis van het zenuwstelsel.

We moeten dus alle feiten onder ogen zien en besluiten:

1° het bloed is, overeenkomstig de wetten van de *natuur*, uit het gemartelde lichaam van Jezus Christus gevloeid dat in deze Lijkwade gewikkeld was;

2° de vorming van deze bloedvlekken kan niet op *natuurlijke* wijze verklaard worden; de Amerikaanse onderzoekers zouden zeggen dat het een « onopgelost mysterie » blijft.

Dit is misschien het duidelijkste resultaat van dit proefondervindelijk onderzoek dat ik in navolging van Pierre Barbet op het getouw heb gezet. Zelfs al was ik agnosticus, dan zou ik toch in mijn hoe-

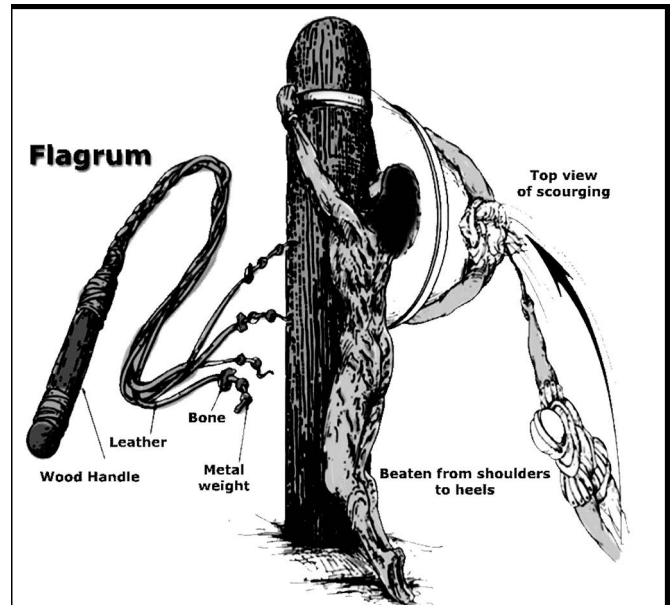

Fig. 18 : De Romeinse zweep was voorzien van leren riempjes waaraan loden bolletjes of schapenwervels vastgemaakt waren. De veroordeelde onderging de geseling volledig naakt, zoals we duidelijk kunnen vaststellen op de Lijkwade.

danigheid van wetenschapper moeten verkondigen: dit weefsel omhulde het lichaam van een gekruisigde die zoveel bijzonderheden vertoont dat er in de geschiedenis maar één persoon is die hieraan beantwoordt, namelijk Jezus Christus, onze Heer, aan wie de Lijkwade toegeschreven wordt.

Met dit Lichaam is iets buitengewoons gebeurd. We worden hier geconfronteerd met het historische feit van de Verrijzenis van dit Lichaam, dat weer tot leven werd gewekt door een ziel die er vol macht en majesteit bezit van nam. Dit Lichaam liet vervolgens op de Lijkwade zijn plots weer levend geworden bloed achter, waardoor de heilige stigmata van zijn pijnlijke Passie afgebeeld werden.

CONCLUSIE DOOR ABBÉ DE NANTES

In de sobere, maar passionerende uiteenzetting van dokter Pierre Mérat moeten we zowel de bescheidenheid van de geleerde die zijn ontdekkingen verhaalt bewonderen als de eenvoud van de onderzoeker die de lacunes in zijn kennis toegeeft. Bijzonder boeiend vind ik de ontdekking, in de voetwortels van de Gekruisigde, van de plaats waar de spijker doorheen geslagen werd. Naar analogie met de ruimte van Destot, die Barbet in de polsen gevonden had, is er nu een ruimte van Mérat!

Het werk van Pierre Mérat bevestigt de zekerheid die reeds voortvloeide uit de opzoeken van Vignon en Delage in 1902 en van Barbet in 1933: de H. Lijkwade kan geen vervalsing zijn, omdat de vervalser dan over een anatomische en fysiologische kennis zou moeten beschikken die de onze nog overtreft! De verbazing van de dokter over de bloedvlekken is in die zin nog overtuigender dan zijn vernuftige verklaringen in verband met het realisme van de kruisiging. Dit alles nodigt ons uit tot verder onderzoek...

TOTALE APOLOGETIEK

De metafysicus die de zin van het bestaan wil doorgronden, wordt onvermijdelijk geconfronteerd met vragen waarop hij het antwoord schuldig moet blijven. Op dat moment is het aan de priester, de gelovige, om hem de hand te reiken en hem de oplossingen van onze godsdienst aan te bieden. Als de aantrekkingskracht van de waarheid groot genoeg is, zal de metafysicus die waarheid graag willen omarmen.

4. DE MENS IS DE VRUCHT VAN GODS LIEFDE

GOD BLAAST DE MENS DE LEVENSADEM IN.

Mozaïek uit de 12de eeuw in de kathedraal van Monreale, Sicilië.

WE spraken in het vorige artikel over *Ik Ben*, het oneindige en absolute Zijn. Maar waarom heeft dat mij geschapen? Welke beweegredenen lag daaraan ten grondslag? Het is duidelijk dat ik, bij deze ontdekking van het volmaakte Zijn, het absolute Zijn, het oneindige Zijn, volledig verloren loop: ik weet niet wie Hij is. Het is geen mens, geen boom, geen hond, geen engel – en ik weet trouwens niet eens goed wat engelen zijn. Wat is God? **Hij is het Zijn zelf.**

In wezen weet ik slechts één ding over God: dat ik besta omdat Hij mij heeft doen bestaan. Radicaal gezien is dat in onze metafysica het enige wat vaststaat. Ik ben het gevolg van een scheppend gebaar. Wat ik dus van God weet, is dat Hij mij heeft... ik zeg niet "verwekt", dat woord is veel te precies, te menselijk, te antropomorf; dan zou ik van God een Vader maken die voortbrengt, en in welke schoot, vraag ik je? Ik kan niet zeggen: "Hij heeft mij verwekt", maar wel: "Hij heeft mij geschapen", Hij heeft mij doen bestaan. Maar mijn geest blijft verder werken. Bedenk goed dat mensen eeuwenlang, in Griekenland en elders, deze vraag hebben gesteld: waarom, wat beweegt Hem? Heeft God een hart?

LIEFDE DIE TEGENLIEFDE VERWACHT

Daarover heb ik in 1941 inzicht gekregen. Het was in Lyon. Een dominicaan, pater Pessac, onderwees ons het *Traktaat over de Schepping*. Wanneer men eenmaal wordt binnengeleid in het mysterie van de metafysica, vergeet men dat nooit meer. Ik zie het lokaal nog voor me en die dominicaan in zijn witte pij. Hij deed me één ding begrijpen: als God ons geschapen heeft, was dat niet omdat Hij ons nodig had – wat zou God ons nodig hebben! God heeft de mens niet nodig! – en het was ook niet omdat God boos op ons was: men kan niet boos zijn op iemand die niet bestaat. Het was evenmin om ons ongelukkig te maken: men schept iets niet om het meteen te vernietigen, men heeft nog nooit een beeldhouwer gezien die een standbeeld maakt om het onmiddellijk kapot te slaan; gekken zijn er overal, maar niet in God. Uiteindelijk liet pater Pessac ons begrijpen dat **ons bestaan het getuigenis is van een beweging van liefde van God.**

Ik Ben is de definitie van God volgens het Oude Testament, maar het is ook de metafysische definitie van God. En deze metafysica leidt mij in haar mystieke zoektocht (nogmaals: een natuurlijke mystiek, niet het

christelijke geloof, niet de religie), enkel door aandacht voor het bestaan, tot deze uitspraak : *Ik Ben is Liefde*. Ik ben een werk van liefde. God houdt van mij. Door een vrije daad van liefde heeft God mij tot het bestaan geroepen, zoals men nooit heeft gezien dat ouders kinderen zouden willen om hen ongelukkig te maken. Op het moment dat zij naar de komst van een kind verlangen, is dat vanzelfsprekend voor het geluk van dat kind ; het is een daad van liefde voor een wezen dat nog niet bestaat, maar het is een liefde die het *zijn* zelf grondvest. Ik ben de vrucht van de liefde...

De liefde van God : wat betekent dat ? Wanneer wij van iemand houden, willen we het aan die persoon zeggen, we willen dat hij of zij ons ook liefheeft. Liefde is niet iets dat stilstaat : het is het begin van een groot proces dat naar eenheid streeft, naar de volheid van de vereniging in een vermeerdering van *zijn* die juist voortkomt uit de ontmoeting tussen diegenen die elkaar liefhebben. Als God ons dus liefheeft, als ik mij voorstel dat God mij liefheeft, dan is er een beweging, een soort van "verstoppertje". **God laat mij door mijn eigen bestaan ontdekken dat Hij mij liefheeft.**

Maar gaat Hij dat dan niet tegen mij zeggen ? Zal Hij het mij niet laten blijken door andere gaven ? Waartoe houdt Hij van mij ? **Opdat ik met Hem in relatie zou treden.** Hier stukt de metafysica, blijft zij als het ware zweven.

We zijn aan het einde van een weg gekomen. De metafysische weg leidt tot een diep verlangen : **Heer, maak U bekend !** De natuurlijke mystiek zoekt de openbaring van God, van die God die mij liefheeft : Hij moet zich openbaren ! Stel je voor dat een vrouw liefdesbrieven ontvangt van iemand ; ze blijven maar komen, steeds charmanter, steeds vuriger. Op een dag zal ze zeggen : vermits hij mij schrijft, laat hij zich dan ook bekendmaken, dat ik weet wie het is, dat ik hem zie en kan reageren !

VERSTOPPERTJE

Dat is precies het gevoel waarin wij ons bevinden. De metafysica van Aristoteles met zijn substanties plaatste de mens en alle wezens in een soort zelfgenoegzaamheid. Ze waren er, als zich ontwikkelende substanties. Hun hele moraal bestond erin zichzelf te ontplooiën en daarmee basta. Ze hadden absoluut niets van God nodig. Als dat de waarheid zou zijn, dan is de mens een eenzame grote egoïst die probeert te genieten van zijn eigen volmaaktheid. Dat is een slechte metafysica die ons op een verkeerd pad heeft gezet : aan het einde daarvan staat niet het christendom, maar de religie van de humanist, de zelfverering van de mens.

In de meditatie over het bestaan die ik jullie hier voorstel, wordt de mens daarentegen steeds meer in beslag genomen door de contemplatie van dat volmaakte Zijn waarvan hij zelf slechts een armzalige miniatuur is : de contemplatie van *Ik Ben*. En gaandeweg ontdekt hij in *Ik Ben* een liefde, maar een mysterieuze liefde, een liefde die zich verbergt. Vaak moet ik aan ongelovigen uitleggen waarom dat verstoppertje-spelen bestaat. « Als God bestaat, wil ik Hem zien ! » Hoe vaak heb ik dat niet van de boeren in mijn plattelandsparochie gehoord ! « Als

God bestond, hadden we Hem wel gezien ! » Dat lijkt absurd uit de mond van een boer.

De pseudo-theoloog zal zeggen : « Nee, je kan Hem niet zien, want Hij is een geest. Een geest ziet men niet ! Kijk naar de wind : men ziet de bomen buigen, maar de wind zelf ziet men niet ! » Dat is een heel slecht antwoord, want zo vervalt men opnieuw in de filosofie van de substanties. De boer heeft gelijk. Ik herinner me een grote boerin die zei : « *Uw God, dat is goed voor kinderen !* » Ik zal jullie niet het hele gesprek navertellen. Ze zei : « *Weet u, meneer pastoor, uw godsdienst is goed voor kinderen, maar ik ben geen kind meer.* » Ik antwoordde : « *En wij, priesters, die deze godsdienst onderwijzen, zijn wij dan kinderen of dommeriken ?* » Haar reactie : « *Dat zeg ik niet ! Ik heb altijd gezegd dat priesters heel intelligent zijn, want om mensen van zulke dingen te overtuigen, moet je echt wel sterk zijn !* »

Dus die boerin zei tegen mij : « *Als God bestond, zou je dat zien.* » Dit is een zeer sterk argument. De grootste metafysicus komt op hetzelfde punt uit wanneer hij mediteert en ontdekt wat het Zijn is, het oneindige Zijn, het meest volmaakte, het mooiste, het noodzakelijkste, het meest bewonderenswaardige van alle zijnden. En dan leert hij dat dit Zijn vol liefde voor hem is. En hij zegt : ik moet Hem kennen !

Op dat punt moet de priester, de apologeet, hem zeggen : ja, maar er is sprake van verstoppertje-spelen. Hij zal zich aan jou openbaren, zoals iemand die brieven in de brievenbus stopt van de vrouw die hij liefheeft. Hij heeft zijn plan. Ook al duurt het een maand, twee maanden, drie maanden, tien jaar vooraleer hij zich bekendmaakt, men moet hoe dan ook toegeven dat die man die haar brieven stuurt wel degelijk bestaat. Al tien jaar worden ze toch maar gepost ! Dat betekent dat hij een spel speelt, een reden heeft om zich te verbergen. Die reden is misschien dat hij jou op de proef wil stellen, om zeker te zijn van wat je waard bent.

Wij bevinden ons in een spel : God verbergt zich voor ons, maar dat is alleen te begrijpen als het gaat om een spel **van een God die ons liefheeft en die wacht om zich te openbaren** op de dag die Hij heeft voorzien, op de manier die Hij heeft gewild, om de mens op de proef te stellen en hem zijn liefde waardig te maken. Dat is godsdienst !

HOOGMOED VERSUS NEDERIGHEID

Zo verzandt mijn metafysica van God en blijft de metafysicus wachten, hunkerend om die God te leren kennen die hem liefheeft. Hij zoekt in de godsdiensten of er een openbaring is, dat wil zeggen of die God zich werkelijk bekend heeft gemaakt, of Hij zich laat benaderen, zich laat winnen, een teken geeft aan de mens.

De klassieke filosofie is een filosofie die de mens doordrenkt van het gevoel dat zijn rede alle dingen kent en beheerst ; hij is de meester van de natuur en zoekt niets anders dan het geheim van de dingen, dat hij op een dag zal weten te doorgronden. **In de traditionele filosofie is de mens geen "bedelaar".** De mens is een wezen, doordrenkt van hoogmoed, dat zichzelf tot god maakt. Hij sluit zich elke dag verder af voor de godsdienst. Ik beweer dat dit een valse metafysica is.

In de lijn van een waarachtige metafysica daarentegen ben je werkelijk vanaf het begin van je filosofie een bedelaar ; je bent doordrongen van nederigheid. Het is de mens die versteld staat van een grassprietje, van een voorbijlopende hond, van zijn kat die daar op de radiator ligt. Alles verbaast hem, alles is verbazingwekkend ! Eén ding kan dit alles verklaren : het bestaan van God. Maar wanneer God bestaat en alle dingen met Hem en naast Hem bestaan, rijst er een gigantisch probleem waarvan de filosoof heel goed weet dat hij het nooit zal kunnen oplossen : waarom heeft God dit alles geschapen ? Uit liefde. Laat Hij dat dan tonen ! En zo gaan wij over tot de godsdienst.

Ten tweede : God heeft mij geschapen als een bijzonder iemand en jullie als bijzondere personen. Wij zijn individuen die erg trots zijn op wat ze zijn. Omdat wij in het huidige tijdvak leven, wordt die trots om anders te zijn dan de anderen ondraaglijk. Vandaag zijn jonge kinderen, al vanaf vijf of zes jaar, er zo van overtuigd dat zij kleine goden in wording zijn, volstrekt bewonderenswaardige wezentjes, dat zij het niet verdragen dat men hun raad geeft, hun discipline bijbrengt, hen onderbrengt in een gemeenschap. Zij hebben rechten, zij hebben hun vrijheid, zij moeten zichzelf kunnen zijn ; iedereen moet hen dienen en zij hoeven aan niemand dienstbaar te zijn. Ook dat is opnieuw een vrucht van diezelfde filosofie. Hoe wil je daarop een moraal bouwen ?

Als God mij uit liefde schept, nog vóór Hij zich aan mij openbaart, terwijl Hij als het ware verstoptje met mij speelt, dan heeft Hij mij toch zo geschapen dat ik in relatie sta tot een groot aantal andere wezens : al diegenen die er waren nog vóór ik zelf bestond – mijn ouders, grootouders, nonkels en tantes... – en vervolgens alle wezens die ik zelf zal kunnen laten bestaan uit mijn eigen lendenen, zoals de Bijbel zegt, door voortplanting, dat wil zeggen door mij samen met God toe te leggen op het scheppen van nieuwe wezens of op het vervolmaken van bestaande wezens. **Ik heb een immense taak ten dienste van de mensheid, zoals de mensheid mij heeft gediend.**

WAARHEEN GAAT DE WERELD ?

Welke taak ? De humanistische filosofen zeggen : “Wij bouwen aan de nieuwe wereld.” De utopisten : “Wij bouwen een schitterende wereld.” Dat is veel zelfgenoegzaamheid, veel zelfvoldaanheid. Wanneer men de wereldgeschiedenis leest, krijgt men de indruk van een soort brij, een vermenging van volkeren, een verwarring van talen, een voortdurende toren van Babel : oorlogen, volkeren die binnenvallen bij andere volkeren, genocides, wederopbouw... Zien jullie daar een orde in ? Aangezien men beweert dat dit alles door God wordt gedragen, is er niet alleen het probleem van het kwaad, maar ook het probleem van het goede ! Hoe schept deze God van liefde mij persoonlijk te midden van dat hele spektakel ? En waarom dat hele spektakel, die hele vermenging van volkeren, die hele verwarring van de geschiedenis ? Is het God die dit doet ? Waarom ? Men zegt : uit liefde ! Welke liefde en met welk doel ? En wie moet wat bereiken ? Dat is het probleem van het doel, van de finaliteit.

God heeft mij uit liefde op de plaats gezet die

ik nu inneem. Goed. Als ik een zuiver geweten heb, als ik een braaf mens ben, kan ik van deze natuurlijke mystiek mijn plicht maken. Een agnosticus als Charles Maurras was een voortreffelijk Fransman, de meest Franse van alle Fransen. Hij wijdde zich aan zijn naasten toen hij begreep in welke crisis zijn vaderland verkeerde. Hij stelde zich in dienst van de anderen, hij antwoordde op zijn roeping door anderen te helpen, uit naastenliefde voor het arme volk dat altijd weer wordt afgeslacht in revoluties en oorlogen. Dat is een voorbeeld van natuurlijke moraal, samenhangend met een soort natuurlijke mystiek.

Maar waarvoor ? Op een dag werden Maurras en zijn leer in vraag gesteld. Waarom zich inzetten voor het vaderland ? « Wat kan mij dat vaderland verdorie schelen ? », zeggen de moderne mensen. Dus moet de liefde waarmee God ons heeft geschapen haar bedoeling openbaren. De metafysicus wil weten waar de wereld naartoe gaat, hoe deze immense onderneming zal eindigen. Want er moet wel een einde zijn : er is geen beweging, geen liefde die op gang komt zonder gericht te zijn op een doel en wel op een gelukkig doel, een liefdevol doel, een doel dat beantwoordt aan die scheppende liefde.

En mijn filosoof draait rond in een cirkel waaruit hij niet kan ontsnappen, hij verliest zich in vragen zonder antwoord. Waarom is de wereld geschapen ? Wat is het doel van de wereld ? Waarheen gaat de wereld ? Hij weet het niet... Op dat moment kan hij alleen nog maar zijn toevlucht nemen tot de Openbaring. Zou deze Openbaring, het woord van God dat zijn Hart openbaart, niet zijn plan bij de schepping van de wereld onthullen ? En zo kom ik nu bij mijn apologetische conclusie. Als ik met een goede metafysicus te maken heb, iemand die zijn leven heeft gewijd aan het zoeken naar wijsheid en die tot de conclusies is gekomen die ik zojuist voor jullie heb samengevat, dan is het voor de priester een genoegen om met zo iemand te spreken ! Hij zal mij drie vragen stellen.

DE ANTWOORDEN VAN DE GODSDIENST

Ten eerste : wat is God ? Ik zal antwoorden : jij weet het, God is het Zijn van de zijnden, Hij is *Ik Ben*. Hij heeft ons uit liefde geschapen, dus we kunnen in ieder geval één ding over Hem zeggen, namelijk dat Hij Liefde is. Meteen zal deze man mij vragen : wat is de liefde van God voor de mens ? Hij zal mij dus vragen hoe er liefde in God kan zijn. Ik zal hem zeggen : ik, die priester ben, heb de openbaring van het geheim van God. Ik zal het je vertellen, maar let op : aan de metafysicus die tot nu toe redeneerde op basis van zijn intuïtie en zijn verstand, zal ik een goddelijk woord spreken ; hij zal het aanvaarden als hij het geloof heeft, als hij bereid is het geloof te aanvaarden. Maar ik zal het hem niet kunnen bewijzen.

Mijn antwoord zal als volgt luiden : omdat er in God zelf drie Personen zijn. In God zelf roept het Zijn het zijnde op, het Zijn is vruchtbaar, er is een Vader die zijn Zoon verwekt en de Vader en de Zoon stralen hun Geest van Liefde uit. **Er is een circulatie van liefde in God.** Wees dus niet verbaasd dat aan deze wezenlijke, eeuwige, oneindige liefde van God een bijzondere liefde voor ieder van ons wordt toegevoegd. Het mysterie

van de H. Drie-eenheid is de enige rechtvaardiging voor wat onzinnig lijkt, maar toch een conclusie is van de metafysica: God is Liefde, in God is Liefde. Dit kan alleen perfect aan de mens worden uitgelegd in de Openbaring van een intieme liefde van God.

Ten tweede zal hij mij zeggen: God houdt van mij; ik kan het niet verdragen dat iemand van mij houdt en ik dat niet kan beantwoorden. Hij stuurt me brieven, zijn Openbaring, de Bijbel, het lijkt alsof het brieven zijn die Hij me stuurt. En dit bestaan dat Hij me schenkt, de zegeningen die Hij me geeft, het brood dat ik eet, de lucht die ik inademen, voor dit alles ben ik vol dankbaarheid, maar geef me zijn adres zodat ik Hem kan schrijven om Hem te bedanken! In dat elan hebben de filosofen een natuurlijke religie uitgevonden, ze hebben bedacht dat men met God moest praten, dat men toespraken tot Hem moest houden, dat men zelfs offers aan Hem moest brengen. Men maakt een soort kopie van wat godsdienst is, simpelweg als een eis van de mens om op de liefde van God te reageren met een soortgelijke liefde.

Op dat moment zal ik, als priester, tegen hem zeggen: God heeft ons in zijn liefde geopenbaard wat Hij van ons verwacht. Dat is de godsdienst, om te beginnen Hem ons geloof schenken, vervolgens ons aan Hem toevertrouwen door onze hoop, daarna Hem onze liefde betonen. Dat gebeurt door offers, door een hele morele volmaaktheid waarvan Hij, God, getuige is en die Hij aanvaardt, waarvoor Hij ons dankbaar is. Zo gaan de mens en God een liefdesrelatie aan zoals een echtgenoot met zijn echtgenote. Dat staat in de Bijbel. Deze liefde tot God is dus niet platonisch, de religie geeft haar vorm en inhoud en streeft naar vereniging, want we zijn gemaakt om Hem van aangezicht tot Aangezicht te aanschouwen, dat wil zeggen om in een hierna-maals tot volledige eenheid met Hem te komen.

Zijn derde vraag: ik moet je bekennen, zegt hij, dat ik als metafysicus met de problemen aan het worstelen ben. Waar gaat de wereld naartoe? Wat betekent dat agglomeraat van miljarden kleine mensjes op aarde? Ze hebben iets oneindigs in zich, namelijk hun geest. Ze hebben ook iets dat op dramatische wijze eindig is, hun lichaam met zijn gebreken, zijn verval, zijn dood. Waar gaat dit heen? Wat heeft dit voor zin? Heb je daarop een antwoord? Misschien zal hij mij zeggen: ik heb veel religies bestudeerd en ik ben teleurgesteld in alle antwoorden die andere religies mij hebben gegeven.

Ik zal hem dan uitleggen wat het mystieke Lichaam is, het geheel van alle mensen die gered zijn in Christus, hun Verlosser. Dat is het mysterie van de Verlossing, het mysterie van onze opname in de gemeenschap van de heiligen, de belofte dat er aan het einde van de wereld een herstel van alle

dingen zal plaatsvinden en dat alle mensen kennis zullen krijgen van alle andere mensen. Dat is wat de H. Ireneüs in navolging van Sint-Paulus het *pleroma* noemde of de *anakephalaïosis*, dat wil zeggen de recapitulatie, de reorganisatie van de hele schepping in de volmaaktheid van liefde en wijsheid. Dat is waar we naartoe gaan door alle drama's van de aardse beproeving, van het verstoppertje-spelen waarin sommigen geloven en anderen weigeren te geloven.

OP DE TOP VAN DE BERG

Daar houdt de apologetiek op. Dat wil zeggen dat ik mijn medemens niet kan dwingen te zeggen dat alles wat ik hem zojuist heb verteld over de Drie-eenheid, over de Menswording, over de Verlossing, over het *pleroma* dat de gemeenschap van de heiligen vormt, dat dit alles waar is. Maar hij zal sterk geneigd zijn om, zoals Pascal wilde, in de eerste plaats respect te hebben voor de godsdienst die een antwoord geeft op zijn grote vragen.

Bovendien zal hij in zijn geest en in zijn hart sterk geneigd zijn om deze godsdienst te bewonderen vanwege de manier waarop zij hem onthult wat God voor hem verborgen had gehouden in dat verstoppertje-spelen waarover ik jullie vertelde. Hij zal begrijpen dat het een beproeving is die hem wordt opgelegd, om van zijn eigen reflectie over te gaan tot het zich overgeven aan het woord van God, aan de liefde van God die van hem een antwoord verwacht, een antwoord van geloof en liefde in de duisternis van deze wereld, met het oog op een licht dat zal stralen in een andere wereld.

Ik heb hem ernaartoe geleid, nu is het aan hem om de laatste stappen te zetten. Al met al zal zijn metafysica haar conclusies vinden in het geloof en zal hij moeten toegeven dat zijn metafysica alleen in het geloof een stevig fundament vindt. Daarom is deze metafysica nooit uitgevonden of uitgewerkt door mensen die niet al het licht van het geloof hadden. Zolang de mens dit licht van bovenaf niet heeft, gaat hij op weg zoals iemand die een berg beklimt, zijn weg zoekend, vaak fouten makend, terugkerend op zijn stappen. Maar diegene die op de top staat, kan de klim van wie omhoog klimt het beste begeleiden.

Deze apologetiek kan alleen worden beoefend door mensen die het licht van het geloof hebben, maar dit licht van het geloof is niet dwingend, het nodigt de ware metafysicus alleen uit om te begrijpen dat de hele orde van de metafysica een soort verstoppertje-spelen is, een voorbereiding van God, zodat zijn geest op een dag, toegevend aan de aantrekkingskracht van de waarheid, het geloof omarmt. Zo heeft de metafysische weg ons naar de top van de berg geleid, waar de godsdienst het overneemt.

(wordt vervolgd)

abbé Georges de Nantes, 1984

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité ! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle*.

Stichter: † Abbé Georges de Nantes.

Hoofdredacteur: Broeder Bruno Bonnet-Eymard, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever: L. Oorts, Heideweg 14, B-2980 Zoersel.

Abonnement voor binnen- en buitenland: € 20. Steunabonnement: vanaf € 25.

IBAN: BE37 7340 7865 9228. BIC: KREDBEBB.

Internet: <http://nl.crc-resurrection.org/> – E-mail: hij.is.verrezen@gmail.com